Pirkanmaan
hyvinvointialue

Erityisryhmien asumisen palvelu- ja tilakonseptisuunnitelma

Hyväksytty 22.6.2026

Pirkanmaan hyvinvointialue | PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi | pirha.fi

Päivityshistoria

Päivämäärä	Muutos	Muutoksen tekijä(t)	Hyväksyntä
25.11.2025	Versio 1. / asumisen palvelu- ja tilakonsepti	Mirja Salmijärvi, Mari Vuorinen, palvelulinjat, tilahallinta, turvallisuus	Palveluiden verkoston valmisteluryhmä 25.11.2025
12.12.2025	Tarkennettu yhteiskäyttötilojen määreitä	Mirja Salmijärvi, Mari Vuorinen ja palvelulinjat	Palveluiden verkoston valmisteluryhmä 16.12.2025
12.12.2025	Palvelu- ja tilakonseptin viimeistely ja tarkennukset periaatteisiin.	Mirja Salmijärvi, Mari Vuorinen ja palvelulinjat	16.12.2025 HVA johtoryhmä
4.5.2026	Tarkennettu yhteiskäytöllisten tilojen määreitä ja tarkennettu dokumentin käyttötarkoitusta ohjaavana asiakirjana Pirhan oman tuotannon hankkeiden rakentamisessa	Mari Vuorinen, Mirja Salmijärvi	
5.5.2026	Toimielinkuuleminen: Vanhusneuvosto	Mari Vuorinen	12.5.2026 Vanhusneuvosto
12.5.2026	Toimielinkuuleminen: vammaisneuvosto	Mari Vuorinen	20.5.2026 Vammaisneuvosto
19.5.2026	Palvelu- ja tilakonseptin hyväksyminen	Mari Vuorinen	26.5.2026 Konserni- ja toimitilajaosto

27.5.2026	Tarkennettu dokumentin käyttötarkoitusta (omaa tuotantoa ohjaava) ja muuntojoustavuuden lähtökohtia pitkäaikaisen käytön näkökulmasta. Otsikointia selkeytetty	Mari Vuorinen, Mirja Salmijärvi	
2.6.2026	Palvelu- ja tilakonseptisuunnitelman hyväksyminen	Mari Vuorinen	2.6.2026 Konserni- ja toimitilajaosto
22.6.2026	Palvelu- ja tilakonseptin hyväksyminen	Mari Vuorinen	22.6.2026 Aluehallitus

Sisällys

Johdanto ... **6**

Asumisen sanastoa ... **8**

Yleistä erityisasumisesta ... **10**

Esteettömyys ... **11**

Turvallisuus erityisasumisessa ... **11**

Paloturvallisuus ... 12

Kulunvalvonta ja lukitus ... 13

Kameravalvonta ... 14

Rakenteellinen turvallisuus ... 15

Sijainti- ja ympäristövaatimukset ... **16**

Pitkäaikainen käyttö ja kestävä rakentaminen ... **16**

Osallistaminen ... **18**

Asumisyksiköt ... **19**

Asumisyksikön tilajärjestelyt ... **20**

Asuntoryhmä ... **20**

Koko yksikköä palvelevat tilat ja toiminnot ... **21**

Esimerkkikuvaus yhden asuntoryhmän asumisyksiköstä ... **23**

Asunnot ... **24**

Asunnon WC- ja peseytymistilan varustus ... **26**

Asunnon pienoiskeittiön varustus, esimerkki ... **28**

Muu asunto ... **29**

Muut tilat ... **30**

Kaikissa tiloissa huomioitavaa ... **30**

Sisäänkäyntialueet ja oviympäristöt ... **34**

Eteinen ... 35

Yhteiskäyttötilat ... **35**

Yhteistilat ... 36

Iso oleskelu- ja ruokailutila 38
Pieni oleskelutila 38
Kodinhoitohuone 39
Saunatilat 39

Ateriahuolto 41
Yhteiskeittiö 43
Tarjoilukeittiö 44
Valmistuskeittiö 45

Hallinnollisen työn ja kirjaamisen tilat sekä taukotilat 45
Kirjaamispiste 46
Toimisto/ taukokotila 46
Esihenkilön toimisto 46
Kotona asumista tukevat palvelut 47

Muut tukitilat 47
Varastot 47
Lääkehuone 47
Siivous- ja huuhteluhuone 49
Siivouskeskus 50
Henkilökunnan sosiaalitilat 50
Henkilökunnan WC 52
Tekniset tilat 53

Piha ja ulkoilu 53
Jätehuolto 55

Pysäköinti ja saattoliikenne 55

Vammaisten kohdennetut tarpeet 57

Kehitysvammaiset 58
Kehitysvammaisten asumisyksiköt 58
Muut erityistarpeet 59

Kehitysvammaisten lasten kohdennetut tarpeet 60
Kehitysvammaisten lasten asumisyksiköt 60
Tilaohjelmaesimerkki kehitysvammaisten lasten asumisyksiköstä 61

Vaikeavammaisten kohdennetut tarpeet 63
Vaikeavammaisten asumisyksiköt 63
Muut erityistarpeet 64

Mielenterveys- päihdekuntoutujien kohdennetut tarpeet **64**

Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisyksiköt **64**

Muut erityistarpeet **65**

Ikäihmisten kohdennetut tarpeet **65**

Ikäihmisten asumisyksiköt **66**

Muut erityistarpeet **68**

Tilaohjelmaesimerkki ikäihmisten asumisyksiköstä **69**

Lasten, nuorten ja perheiden kohdennetut tarpeet **71**

Perhetukikeskukset **72**

Muut erityistarpeet **73**

Tilaohjelmaesimerkki perhetukikeskuksen asumisyksiköstä **76**

Lähteet **80**

Johdanto

Tämä dokumentti sisältää ohjeistuksen Pirkanmaan hyvinvointialueen (Pirhan) uudishankkeiden rakentamisesta. Dokumentin tarkoitus on luoda suunnittelutyölle yleinen ohjeistus erityisryhmien asumisen hankekehitykseen. Lisäksi uusien asumisyksiköiden suunnittelun lähtökohtana on käyttäjäryhmien kohdennetut tarpeet. Tämä dokumentti ohjaa ainoastaan Pirhan omaan tuotantoon tulevia rakennushankkeita.

Dokumentti jakaantuu kahteen osaan. Alkuosassa kuvataan kaikkia erityisryhmiä koskevia piirteitä kuten esteettömyyttä ja turvallisuutta sekä asumisyksiköiden sijaintia, ominaisuuksia ja tilaratkaisuita. Dokumentin loppuosaan on koottu käyttäjäryhmäperusteisesti kohdennetut tarpeet.

Tässä dokumentissa ei käsitellä asumisen verkoston tulevaisuuden kehitystä. Varsinaisia toimenpiteitä esitellään erityisryhmien asumisen kehityssuunnitelmassa, joka ottaa kantaa rakennettavien uudiskohteiden sijaintiin, määrään, toteutukseen ja aikataulutukseen tulevien vuosien aikana.

Erityisryhmien asuminen tarkoittaa sellaisten henkilöiden asumisjärjestelyjä, jotka tarvitsevat erityistä tukea tai palveluja. Näihin ryhmiin kuuluu vammaisia, mielenterveys- ja päihdekuntoutujia, ikäihmisiä sekä sijaishuollossa olevia lapsia ja nuoria.

Tämän dokumentin tarkoitus on varmistaa, että uudiskohteiden asumisratkaisut ovat toimivia ja toteuttamiskelpoisia sekä tukevat eri kohderyhmien yksilöllisiä tarpeita ja noudattavat dokumentin laadinta-aikana voimassa olevia lakeja ja määräyksiä.

Tavoitteena on, että uuden asumisyksikön rakentamisratkaisut ovat kestäviä ja kustannustehokkaita sekä mahdollistavat kohteen energiatehokkaan ja ympäristöystävällisen käytön. Tämä konseptisuunnitelma keskittyy kuvaamaan uusia tavanomaisia asumisyksikköjä. Haastavien asukkaiden asumisyksikköjen ja muiden erityiskohteiden osalta tätä ohjetta hyödynnetään soveltuvin osin. Peruskorjauskohteiden osalta ohjeistuksia hyödynnetään soveltuvin osin. Konsepti ei ota kantaa senioriasumiseen, joka ei ole Pirhan järjestämisvastuullista toimintaa.

Erityisryhmien asumisessa tavoitteena on tarjota turvallinen, esteetön ja yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioiva asumisympäristö, joka tukee asukkaiden itsenäisyyttä ja elämänlaatua. Asumispalvelut ovat lakisääteisiä palveluja. Palveluiden järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet. Hyvinvointialueen järjestämiä asumisen muotoja ovat tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen sekä lasten ja nuorten sijaishuolto. Tuetussa asumisessa asukas asuu tavallisessa esteettömässä asunnossa.

Erityisasumiseen liittyviä tilaratkaisuja säätelevät useat lait, jotka korostavat asiakkaiden yksityisyyden, esteettömyyden ja turvallisuuden merkitystä. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tilojen osalta edellytetään, että yhteisöllisessä asumisessa ja ympärivuorokautisessa asumisessa henkilölle on tarjottava hänen tarpeitaan vastaava asunto ja palvelumuodon mukaiset palvelut. Saman lain 30 §:n mukaan toimitilojen suunnittelussa ja käytössä on huomioitava asiakkaiden yksilölliset tarpeet ja edellytykset, esteettömyys ja yksityisyyden suoja. Asumispalveluja tarjotaan myös vammaispalvelulain sekä lastensuojelulain perusteella.

Tilaratkaisuita ohjaa myös mm. valvontalaki (741/2023) 8 §, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilan ja toimintaympäristön on oltava terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan asiakkaalle tai potilaalle annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle tai tutkimukselle sopivia ja turvallisia. Saman pykälän mukaan toimitilojen on tuettava asiakkaiden ja potilaiden yleistä hyvinvointia ja sosiaalista vuorovaikutusta. Edelleen toimitilojen, toimintaympäristön ja laitteiden suunnittelussa ja käytössä on otettava huomioon esteettömyys sekä asiakkaiden ja potilaiden yksilölliset tarpeet ja yksityisyyden suoja.

Koska lasten ja nuorten sijaishuolto poikkeaa muusta erityisasumisesta, sitä on käsitelty muita erityisryhmiä tarkemmin konseptin viimeisessä osassa lapsia ja nuoria käsittelevässä luvussa. Kappale *Asunnot* koskee vain ikäihmisten, vammaisten ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien erityisasumista yhdistäviä piirteitä. *Asumisyksikön tilajärjestelyt* -kappale koskee ensisijaisesti täysi-ikäisten asumisyksikköjä, mutta sitä voidaan hyödyntää lasten, nuorten ja perheiden osalta soveltuvin osin.

Asumisen sanastoa

Asumisyksikkö	Asumisyksikkö on asuntokokonaisuus, jossa on useita saman palvelutason asuntoja. Palvelumuotona on joko tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen tai ympärivuorokautinen palveluasuminen.
Hybridiasumisyksikkö	Asumisyksikkö, jossa voidaan tarjota hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien asumispalvelujen erilaisia asumisen palvelumuotoja, esimerkiksi yhteisöllinen asuminen + tuettu asuminen tai yhteisöllinen asuminen + ympärivuorokautinen palveluasuminen. Tilaratkaisuiltaan vastaava kuin asumisyksikkö.
Yhteisöllinen asuminen	Asukkaalla on hänen tarpeitaan vastaava asunto esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Asukkaiden palveluntarve kohdistuu päiväaikaan, ja he eivät pääsääntöisesti tarvitse ohjausta, hoitoa tai tukea yöllä. Palvelut voidaan toteuttaa joko vakituisen henkilöstön tai esim. kotihoidon henkilöstön voimin (ikäihmisten palvelut), jolloin yksikössä ei ole jatkuvasti henkilöstä paikalla. Henkilöstölle ei ole laskennallista mitoitusta.
Ympärivuorokautinen palveluasuminen (ympa)	Asukkaalla on hänen tarpeitaan vastaava asunto esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä hoitoa ja huolenpitoa tarpeeseensa vuorokauden ympäri.
Erityistä hoitoa vaativien asiakkaiden ympärivuorokautinen palveluasuminen	Asumismuoto on suunnattu henkilöille, jotka tarvitsevat erityisen paljon tukea arkeensa. Asukas- ja toimintakeskeisessä asumisessa korostuvat osallisuus, vaikuttavuus ja turvallinen ympäristö.

Lyhytaikainen ympärivuorokautinen palveluasuminen	Asiakkaan kodin ulkopuolella tapahtuvaa ympärivuorokautista hoitoa, joka järjestetään joko perhehoitona tai asumisyksikössä. Lyhytaikaisessa palveluasumisessa asiakkaalle ei muodostu vuokrasuhdetta
Tuettu asuminen	Asukas asuu asumisyksikön välittömässä läheisyydessä olevassa, itse vuokraamassaan tai omistamassaan tavallisessa asunnossa. Asukas saa tarvitsemansa avun ja huolenpidon esim. läheisestä ympärivuorokautisesta yksiköstä tai kotiin tuotuna tuetun asumisen ohjaajalta.
Senioriasuminen	Asukas asuu omassa tai vuokraamassaan esteettömässä asunnossa. Asukkaalla ei ole palvelutarvetta tai hän hankkii palveluja itsenäisesti tai saa niitä palvelutarpeeseensa perustuen. Pirha ei vastaa senioriasumisen järjestämisestä.
Asuntoryhmä	Noin 10–20 asunnon kodinomainen kokonaisuus, johon kuuluvat asukkaiden yhteistilat. Kaikilla asukkailla on sama palvelumuoto. Asuntoryhmäkohtaiset tukitilat sijaitsevat asuntoryhmän yhteydessä tai sen välittömässä läheisyydessä.
Hybridiasuntoryhmä	Kuten asuntoryhmä, mutta asukkailla voi olla eri palvelumuotoja, esim. osalla yhteisöllinen asuminen ja osalla ympärivuorokautinen palveluasuminen. Asukkaalla on mahdollisuus vaihtaa palvelumuotoa vaihtamatta asuntoa. Tilaratkaisuiltaan vastaava kuin tavallinen asuntoryhmä.
Ryhmäkoti	2–5 asunnon kokonaisuus asuntoryhmän sisällä. Jokaisella ryhmäkodilla on oma oleskelualue. Ryhmäkoteja on erityisesti kehitysvammaisten asumisyksiköissä.

Yhteiskäyttötilat	Tilat, joita asukkaat voivat käyttää oman asuntonsa lisäksi, esim. erilaiset oleskelutilat, saunatilat ja kodinhoitotilat.
Tukitilat	Palvelutuotannon omassa käytössä olevat tilat, joihin asukkaalla ei ole pääsyä, esim. lääkehuone, siivouskeskus ja toimistot.
Lasten ja nuorten sijaishuolto	Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulaissa tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.
Perhetukikeskus	Lastensuojelulaitos, joka tarjoaa lastensuojelun sijaishuollon ympärivuorokautisia laitospalveluita. Perhetukikeskus on lapsen asuinpaikka väliaikaisesti tai pysyvästi ja sen tehtävänä on tarjota lapselle kodinomainen ja turvallinen kasvuympäristö
Perhetukikeskuksen asuinyksikkö	Asuinyksikkö on perhetukikeskuksen toimintayksikön osa, jossa voidaan hoitaa enintään seitsemää lasta tai nuorta samanaikaisesti. Asuinyksikössä lapsille tai nuorille tarjotaan ympärivuorokautista huolenpitoa, ohjausta ja tukea arjessa.

Yleistä erityisasumisesta

Erityisasuminen rinnastuu monilta osin tavanomaiseen asumiseen, mutta sen suunnittelussa ja toteutuksessa korostuvat erityisvaatimukset. Tärkeitä painopisteitä ovat esteettömyys, turvallisuus, sijainnin sopivuus, tilojen käytön pitkäaikaisuus, asukasryhmän kohdennetut tarpeet sekä asukkaiden ja heidän läheistensä osallistaminen.

Esteettömyys

Kaikissa asumisen muodoissa tilasuunnittelun lähtökohtana on esteettömyys ja turvallisuus. Kaikessa suunnittelussa noudatetaan esteettömyyden suhteen vähintään voimassa olevia määräyksiä rakennuksen esteettömyydestä. Tässä dokumentissa annetaan myös tarkempia ja määräykset ylittäviä ohjeistuksia. Asukkaan tulee voida liikkua, oleskella ja toimia asumisyksikössä sekä sisä- että ulkotiloissa esteettömästi ja turvallisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi leveitä oviaukkoja, tasaisia kulkureittejä sekä selkeästi hahmotettavia tiloja. Jos yksikön tilat ovat useassa tasossa, tulee talossa olla esteetön hissi, johon mahtuu myös hoitosänky. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien sekä lasten ja nuorten osalta voidaan esteettömyydestä tapauskohtaisesti kuitenkin joustaa muiden kuin uudiskohteiden osalta, jos olemassa olevat tilaratkaisut eivät mahdollista esteettömyyden täysimääräistä toteuttamista.

Turvallisuus erityisasumisessa

Turvallisuusteema on erityisasumisessa keskeisessä roolissa, sillä asukkailla voi olla fyysisen toimintakyvyn rajoitteita sekä kognitiivisten taitojen alentumista, jolloin heidän käyttäytymiseensä voi liittyä tavanomaista enemmän riskejä. Suunnittelussa korostuu sekä riskien ennaltaehkäisy että niihin varautuminen, jotta asuminen olisi mahdollisimman turvallista ja ennakoitavaa. Konsepti perustuu kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen, jossa toimintatavat, tekniset järjestelmät ja rakenteelliset ratkaisut muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden. Turvallisuusnäkökulmat korostuvat erityisesti haastavasti käyttäytyvien ja toimintakyvyltään heikkojen asukkaiden kohdalla.

Toimitilojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon pelastuslaki. Pelastuslain 379/2011 tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti. Lain 18§:ssä huomioidaan erityisesti poistumisturvallisuus hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa.

Turvallisuuteen liittyvät opasteet (esim. poistumistieopasteet ja kameraopasteet) toteutetaan noudattaen voimassa olevia lakeja ja määräyksiä sekä Pirhan opastekäsikirjaa, joka on löydettävissä Pirhan aineistopankista.

Paloturvallisuus

Paloturvallisuusratkaisuja pohdittaessa huomioidaan, onko asumisyksikkö erillinen rakennus tai integroituva yksikkö tavanomaiseen asuntokantaan esimerkiksi kerrostalon alimpaan kerrokseen (katso kuva 1). Suunnittelussa tulee huomioida kiinteistön käytön pitkäaikaisuus, eli kohderyhmän ja palvelumuodon mahdollinen muuttuminen tulevaisuudessa. Paloturvallisuusratkaisut toteutetaan niin, että kohde soveltuu ympärivuorokautiseen asumiseen, vaikka palvelumuoto olisi aluksi yhteisöllinen asuminen. Alle on listattu joitakin asumisyksikköjen paloturvallisuudessa huomioitavia seikkoja.

- Lähtökohta on, että jos erillisessä asumisyksikössä on useita asuntoja tai huoneita, ne tehdään EI 15 rakentein
- Sprinklerilaitteiston tarve määräytyy kohteen mukaan. Tavoitetila on, että yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen kohteet sprinklataan. Tukiasuntojen osalta sprinklerijärjestelmän määräytyy poistumisturvallisuusselvityksen perusteella.
- Käsisammuttimet ovat lähtökohtaisesti nestesammuttimia. Tällöin huomioitava ilkivallan mahdollisuus tietyissä kohteissa (sammuttimien sijoittelu ja suojaus)
- Automaattinen paloilmoitinjärjestelmä suunnitellaan ja toteutetaan viranomaisohjeistuksen mukaisesti. Henkilökunta koulutetaan sen käyttöön. Rakennus varustetaan hätäkeskukseen liitetyllä osoitteellisella automaattisella paloilmoittimella ja automaattisella sammutusjärjestelmällä.
- Poistumisvalaistus-, paloilmoitin-, savunpoisto ja palo-ovien ohjausjärjestelmät toteutetaan määräysten mukaisesti.
- Ovensuljinta (esim. Ovi-Mikko) suositellaan paloturvallisuuden vuoksi asuntojen oviin. Laite on erittäin suositeltava palotilanteiden lisävahinkojen estämiseksi ja poistumisturvallisuuden varmistamiseksi. Käytännössä ovensulkimia on kuitenkin pidetty haastavina, jonka vuoksi ovensulkimia suositellaan vain kohteisiin, jossa asukkailla ei ole merkittäviä fyysisen toimintakyvyn haasteita. Mikäki ovensuljin asennetaan, suljin tulee ehdottomasti säätää siten, että sen käyttö on kevyttä. Ovensuljin on mahdollista poistaa käytöstä, mikäli se haittaa asukkaan liikkumista. Ikäihmisten asumisyksiköihin ovensulkimia ei asenneta.

- Paloturvallisuus huomioidaan asumisyksikköjen yhteisissä tiloissa myös materiaalivalinnoissa, esim. valitsemalla paloturvallisia tekstiilejä. Sängyissä käytetään tarvittaessa pelastuslakanoita.
- Keittiöiden paloturvallisuus: katso keittiöitä käsittelevät kohdat
- Toiminnan harjoittajalla tai uudiskohteessa hankkeeseen ryhtyvällä on poistumisturvallisuusselvitysvelvoite. Suunnitteluvaiheessa täytetetään poistumisturvallisuusselvityslomakkeen A- ja B-osat. Lomakkeissa kartoitaan mm. rakennuksen paloluokka, palo-osastointi, toiminta, tulipalon havaitseminen ja alkusammutukseen varautuminen, käyttäjien toimintakyky, syttymistilasta poistuminen ja tehokkaan pelastustoiminnan alkamiseen kuluva aika jne.
- Turvallisuus-, kiinteistö- ja palotekniikalle on toteutettava suojaukset, jos ne ovat alttiina ilkivallalle.

Kulunvalvonta ja lukitus

Rakennuksessa on kuorisuojaus ja oviympäristöissä sähköisesti ylläpidettävä lukitusjärjestelmä (esim. iLoq S5). Ulko-ovet ja määritellyt kulkureitit varustetaan kulunvalvontajärjestelmällä ja elektromekaanisella lukituksella (esim. Timecon / iLoq S5).

Ulko-ovissa ja osastoivissa ovissa on sähköinen avaus- ja lukitusratkaisu, joka toimii esim. liiketunnistuksella tai kyynärpainikkeella, joka on integroitu kulunvalvontajärjestelmään. Etenkin sähköisten ovien avausratkaisuja pitää voida ylläpitää ketterästi asukasryhmien tarpeiden muuttuessa (esim. ikäihmisten yksikköön tulee muistisairas asukas, jonka turvallisuuden vuoksi ovien vapaata käyttöä tulee rajoittaa).

Lisätietoa kulunhallinnasta löytyy Pirhan intrasta kohdasta pääsynhallinta. Pääsynhallinnan ohjeet korostavat kulunvalvonnan merkitystä turvallisuudesta. Lisäksi se muistuttaa esim. siitä, että ei saa syntyä esim. tilannetta, jossa asukas eksyy teknisiin tiloihin. Lisäksi ohje asettaa sote-toiminnoissa palo- ja poistumisturvallisuuden kulunhallintaakin tärkeämmäksi tekijäksi. Ohje muistuttaa myös lukuisten eri käyttäjäryhmien tunnistamisesta (asukkaat, oma henkilökunta, ruoka- ja pyykkikuljetukset jne.) Peruslähtökohta kulunhallinnalle on, että vaikka kulku olisi henkilökunnalle, asukkaille ja vierailijoille avointa, on se tarvittaessa valvottua. Asumisyksiköissä lukittavia ovat esim. asunnot, henkilökunnan sosiaalitilat (myös

kulunvalvonta), taukotilat, toimistot, tekniset tilat ja lääkehuone (myös kulunvalvonta) sekä keittiöt. Asunto tulee olla asukkaan lukittavissa ja avattavissa, mutta henkilökunnalla on oltava nopea pääsy myös lukittuun asukashuoneeseen vaaratilanteessa.

Asumisyksiköissä korkein turvallisuusaste on lääkehuoneissa. Lääkehuoneen avaimet ja kulunvalvonta tulee järjestää niin, että lääkehuoneeseen on itsenäinen pääsy vain sellaisilla henkilöillä, joilla on oikeus käsitellä lääkkeitä.

Kameravalvonta

Kameravalvonnassa noudatetaan Avin ohjeistusta (Ohjauskirje 2.2.2024 Kameravalvonta sosiaalihuollon toimintayksiköissä) ja soveltuvin osin Pirhan kameravalvonnan suunnittelu -ohjetta. Kameravalvonnan tarkoitus asumisyksiköissä on huolehtia rakennuksen turvallisuudesta ja valvoa asukkaiden liikkumista yksikköön ja sieltä pois. Kameravalvonnan käyttöä on aina tarkasteltava suhteessa yksityisyyden suojaan. Valvonnan on oltava mahdollisimman avointa ja välttämätöntä sen käytölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tulee siis arvioida sekä kameroiden tarpeellisuutta että tallentamisen välttämättömyyttä. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa (KHO:2017:132) todetaan, että jos kameravalvontaa käytetään yksikön ulko-ovien kulunvalvonnassa tai yksikön piha-alueella, tulee erityisesti pitää huolta yksikössä olevien henkilöiden yksityisyyden suojasta. Kameravalvonnasta, joka loukkaa yksityisyyttä, voi seurata rangaistus rikoslain (39/1889) 24 luvun 6 §:n mukaisena salakatseluna.

Sosiaalihuollon yksikössä asukkaan oman huoneen lisäksi yksikön asukkaiden käyttöön tarkoitetut yhteiset tilat kuuluvat kotirauhan ja yksityiselämän suojan piiriin. Aluehallintovirasto katsoo, että asukkaan oma huone ja yksikön asukkaiden käyttöön tarkoitetut yhteiset tilat muodostavat yhdessä asukkaan kodin, minkä vuoksi myös yksikön yhteisissä tiloissa on annettava asukkaalle mahdollisuus toteuttaa yksityiselämän piiriin kuuluvia toimintoja ilman, että hänen yksityisyyttään loukataan oikeudettomalla kameravalvonnalla. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan kameravalvontaa voidaan tarvittaessa käyttää sosiaalihuollon yksikössä esimerkiksi lääkehuoneissa, ulkoalueiden valvonnassa tai yksikön sisäänkäyntien yhteydessä eli tiloissa, jotka eivät kuulu sosiaalihuollon yksikön asukkaiden yksityisyyden suojan piiriin.

Tallentavat kamerat asetetaan rakennuksen ulko-ovelle ja useamman asuntoryhmän yksiköissä asuntoryhmistä pois vieville oville ja hisseille. Kameroiden kuvakulmat rajataan niin, että ne kuvaavat vain ovea ja niissä ei saa olla näkyvyyttä asukkaiden oleskelutiloihin sisällä tai ulkona. Hissiauloissa kamera asetetaan siten, että vain hissin ovi tulee kuvaan, ei koko aula.

Lääkehuoneisiin asennetaan tallentavat 360°-valvontakamerat lääkehoidon väärinkäytösten estämiseksi. Kameravalvonnasta kerrotaan kyltein lääkehuoneen oven sisäpuolella. Kameravalvontaa voidaan käyttää myös sijaishuollon yksiköiden eristystilassa.

Pirhan Kameravalvonnan suunnittelu -ohjeessa on tarkemmin kerrottu kameravalvonnan periaatteista, esim. perusteet, valvottavat tilat/alueet, tallennus, katseluoikeudet ja kameravalvonnan opasteet.

Rakenteellinen turvallisuus

Sisäikkunoiden sekä ovien lasitus on karkaistua turvalasia tiloissa, joihin asukkailla on vapaa pääsy. Tiloissa, joihin asukkailla ei suoraa pääsyä, ovet varustetaan normaalein lasituksin ja mahdolliset turvalasitukset ja törmäysmerkinnät toteutetaan rakentamismääräysten mukaisesti. Märkätiloissa lattioissa liukkaudenestoluokitus R10 (märkätiloihin tarkoitettu tuote). Kalusteissa ja varusteissa tulee ottaa toiminnan vaatimat turvallisuudet huomioon, esim. ei teräviä kulmia, eikä sälekaihtimissa naruja. Sälekaihtimet sijoitetaan ikkunalasien väliin.

Asuntojen tuuletusikkunoiden tarve tulee harkita huolellisesti. Jos asunto on muualla kuin alimmassa kerroksessa lähellä maanpintaa, voi tuuletusikkunasta syntyä putoamisvaara, jos asukas pyrkii poistumaan tuuletusikkunasta. Mahdollinen tuuletusikkuna tulee toteuttaa siten, ettei putoamisvaaraa synny (ikkunan kapeus/ sijainti korkealla). Tuuletusikkunan toteutuksessa tulee huomioida myös, että ulkopuoliset tunkeutujat voivat hyödyntää tuuletusikkunaa sisäänpääsyyn.

Jos asunnon ulkopuoliselta käytävältä on opastettu kulkureitti kahteen eri uloskäytävään, asunnon ikkunan ei tarvitse olla varatienä. Kerrostalotyyppisessä rakennuksessa olevassa asunnossa ikkuna tai parveke toimii varatienä, jolloin parvekkeen ovi tulee olla asukkaan avattavissa tai varatieikkuna kiintopainikkeesta avattavissa. Tämän vuoksi asumisyksikön sijoittaminen alimpaan kerrokseen on suositeltavaa.

Valvottavuuden kannalta on tärkeää, että tilat ovat avarat ja sijoiteltu siten, että niistä on hyvä näkyvyys. Pimeitä kulmia ja sokkeloisia käytäviä tulee välttää. Ovet eivät saa aueta käytävälle siten, että muodostavat riskin henkilökunnan tai asukkaan ovien taakse jäämisen ns. sumppuun. Asuntojen ovet aukeavat käytävän suuntaan turvallisuussyistä.

Haastavasti käyttäytyvien asukkaiden kohdalla kiinnitetään erityistä huomiota särkyvien tai kriittisten kalusteiden ja varusteiden (esim. paloilmaisimet ja -suuttimet) suojaamiseen ja vahingonestoon. Esimerkiksi alkusammutuskalusto, sprinklerisuuttimet, paloilmaisimet ja muut laitteet voivat olla vahingoittamisen kohteena, jonka vuoksi voi olla tarpeen mekaaninen suojaus esim. suojaritilöillä, laitteiden sijoittaminen paikkaan, johon pääsy on vaikeampaa tai valvonnan lisääminen (esim. henkilökunnan läsnäolo). Piilosuuttimia voidaan käyttää haastavien asukkaiden tiloissa.

Sijainti- ja ympäristövaatimukset

Asumisyksikön tulee sijaita asukkaan tarpeet huomioiden kohtuullisen etäisyyden päässä asukkaan tarvitsemista palveluista ja muun asuntokannan yhteydessä. Sijainnin tulee tukea kohderyhmän mukaan esim. asukkaan mahdollista opiskelua, työssäkäyntiä ja harrastuksia. Sijainnin osalta on tärkeää huomioida myös hyvät liikenneyhteydet sekä julkisilla että yksityisillä kulkuvälineillä, mikä on tärkeää myös henkilökunnan saatavuuden sekä läheisten vierailujen näkökulmasta. Asumisyksikön sijainti ei saa tuottaa asukkaalle myöskään kohtuutonta vaikeutta ylläpitää sosiaalista verkostoa ja tavata läheisiä. Toisaalta lähialueen palveluiden ja virikkeellisen ympäristön lisäksi tärkeää on rakennuksen välitön lähiympäristö, kuten piha, sillä monien asukkaiden liikuntakyky on alentunut ja elinpiiri pieni.

Kaavoituksessa on huomioitava, että asumispalvelurakennukset vaativat tyypillisesti suuren pohjapinta-alan, jotta samaan kerrokseen saadaan sijoitettua riittävästi asuntoja. Tontin ja sen ympäristön esteettömyyteen tulee kiinnittää myös erityistä huomiota. Suuria korkeuseroja sisältävät tontit eivät ole suositeltavia.

Pitkäaikainen käyttö ja kestävä rakentaminen

Asumisyksiköiden tilat suunnitellaan palvelemaan pitkäaikaista käyttöä (muuntojoustavuus), jotta ne vastaavat sekä nykyisiin että tuleviin tarpeisiin. Yksikön päivittäisessä toiminnassa

muunneltavuus tarkoittaa sitä, että tiloja voidaan jakaa, yhdistää tai käyttää eri tavoin ilman suuria rakenteellisia muutoksia. Esimerkiksi yhteistilat voidaan varustaa ääntä eristävillä siirtoseinillä, jolloin sama tila palvelee eri tarkoituksissa eri aikaan päivästä. Myös kalusteiden ja valaistuksen sijoittelussa huomioidaan tilojen monikäyttöisyys.

Tilojen muunneltavuus erityisryhmien asumisessa tarkoittaa myös sitä, että asunnot ja yhteiset tilat ovat suunniteltu siten, että niitä voidaan helposti muokata vastaamaan asukkaan toimintakyvyn tarpeita ilman suuria rakenteellisia muutoksia tai kustannuksia. Tällöin asukas voi asua samassa asunnossa ”koko ikänsä”, vaikka hänen palvelutarpeensa muuttuu.

Tilojen pitkäaikaisen käytön näkökulmasta asunnon kokoa voidaan muuttaa esimerkiksi yhdistämällä kaksi pientä asuntoa tarvelähtöisesti (esim. oven lisäyksellä asuntojen väliin tai purkamalla asuntojen välinen seinä) suuremmaksi asunnoksi, jolloin on mahdollista saada kahden asukkaan asuntoja. Yhteisiä tiloja voidaan muuntaa esimerkiksi uusiksi asunnoiksi, jos yksikön käyttötarve muuttuu. Muunneltavuus voi mahdollistaa myös käyttäjäryhmän muutoksen esimerkiksi siten, että ikäihmisten asuinyksikkö muuntautuu mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumiseen.

Rakenteissa vältetään mahdollisuuksien mukaan kiinteitä kantavia seiniä tilojen sisällä, ja ikkuna-aukotukset sekä kerroskorkeudet mitoitetaan siten, että tilojen käyttötarkoitusta voidaan myöhemmin muuttaa. Myös teknisten järjestelmien sijoittelussa huomioidaan huollettavuus ja mahdollisuus tilamuutoksiin. Suunnittelussa rakennuksen perustusten ja rungon käyttöiäksi määritetään 100 vuotta, muille rakennusosille 50 vuotta. Keittiö, kosteat tilat ja märkätilat toteutetaan lähtökohtaisesti kivi- tai betonirakenteisina.

Rakenneratkaisut ja detaljit pidetään mahdollisimman yksinkertaisina ja vikasietoisina. Rakenteiden, rakennusosien ja teknisten järjestelmien valinnoissa otetaan huomioon koko rakennuksen elinkaaren aikainen energiankulutus sekä käytön aikaiset kustannukset. Kohteen energiatehokkuuteen vaikuttavat valitut ratkaisut kuten lämmitysjärjestelmä, ilmanvaihdon lämmöntalteenotto, aurinkosähköpaneelien asennus sekä ikkunoiden U-arvot. Ilmastoriskit, kuten lisääntyvät hulevedet, viistosateet ja lämpötilojen vaihtelut (helteet) huomioidaan suunnitteluratkaisuissa, kuten hulevesien käsittelyssä ja ohjauksessa, materiaalivalinnoissa, jäähdytyksessä ja rakenteellisessa varjostuksessa.

Rakennuksen tulee sopeutua mittakaavaltaan ja arkkitehtuuriltaan ympäristöönsä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä rakennusmassan jäsentelyyn, kattomuotoihin ja korkeussuhteisiin. Rakennuksen arkkitehtuurilta edellytetään korkeatasoista, kestävää ja ympäristöönsä sopivaa visuaalista ilmettä. Tavoitteena on luoda kodinomainen, viihtyisä ja inhimillinen asuinympäristö, joka kunnioittaa sekä käyttäjiensä että ympäröivän alueen luonnetta. Julkisivut tulee suunnitella huolellisesti, niiden tulee olla mittakaavaltaan inhimillisiä ja yksityiskohdiltaan viimeisteltyjä. Maalattua betonia, ohutlevyrakenteita, peltiverhousta tai suuria yhtenäisiä ja suljettuja pintoja ei lähtökohtaisesti käytetä.

Vesikatot kallistetaan ulospäin ja rakennukseen tehdään ulkopuolinen sadevedenpoistojärjestelmä. Rakennuksen joka sivulle suunnitellaan pitkät räystäät suojaamaan ulkoseiniä. Vesikatteeseen tehtävät läpimenot minimoidaan. Vesikatto varustetaan määräysten mukaisilla kattoturvatuotteilla. Yläpohja- ja vesikattorakenteissa sekä sähkökeskuksessa huomioidaan mahdollisuus myöhemmin aurinkopaneelijärjestelmän asentaminen vesikatolle. Ullakkotiloihin sekä muihin huoltokohteisiin suunnitellaan turvalliset kulkuyhteydet.

Osallistaminen

Asukkaiden osallistaminen asumisyksikön suunnitteluun, arkeen ja päätöksentekoon on keskeinen osa laadukasta erityisasumista. Osallistaminen vahvistaa asukkaiden itsemääräämisoikeutta, osallisuuden tunnetta ja elämänhallintaa. Tilat tulee suunnitella siten, että ne mahdollistavat asukkaiden osallistamisen eri tavoin.

Osallistamisen muotoja voivat olla:

- Suunnitteluvaiheessa: asukkaiden ja heidän läheistensä kuuleminen tilaratkaisuista, värimaailmoista ja kalustevalinnoista. Esimerkiksi pitkäaikaisilla asukkailla mahdollisuus valita oman asunnon tehosteseinän väri ja WC- ja peseytymistilan väri. Lyhytaikaisille asukkaille annetaan mahdollisuus vaikuttaa esim. sisustustekstiileihin.
- Arjen toiminnassa: Asukkaat voivat osallistua omien voimavarojensa mukaan esim. ruoanlaittoon, siivoukseen, pyykinpesuun ja pihanhoitoon.

- Yhteisöllisessä toiminnassa: Asukaskokoukset, yhteiset tapahtumat, harrastusryhmät ja retket.
- Turvallisuuden edistämisessä: Asukkaita ja läheisiä osallistetaan arjen turvallisuutta koskeviin ratkaisuihin, kuten valaistuksen, kulkuväylien, kalusteiden sijoittelun ja ulkoalueiden käytön kehittämiseen. Yhdessä voidaan tunnistaa riskejä ja löytää keinoja lisätä turvallisuuden tunnetta.

Lisäksi asukkailla on mahdollisuus antaa palautetta palveluista ja osallistua niiden kehittämiseen. Osallistamisen toteutuksessa huomioidaan asukkaiden toimintakyky, kommunikaatiovalmiudet ja yksilölliset toiveet. Tarvittaessa osallistumista tuetaan ohjauksella ja apuvälineillä.

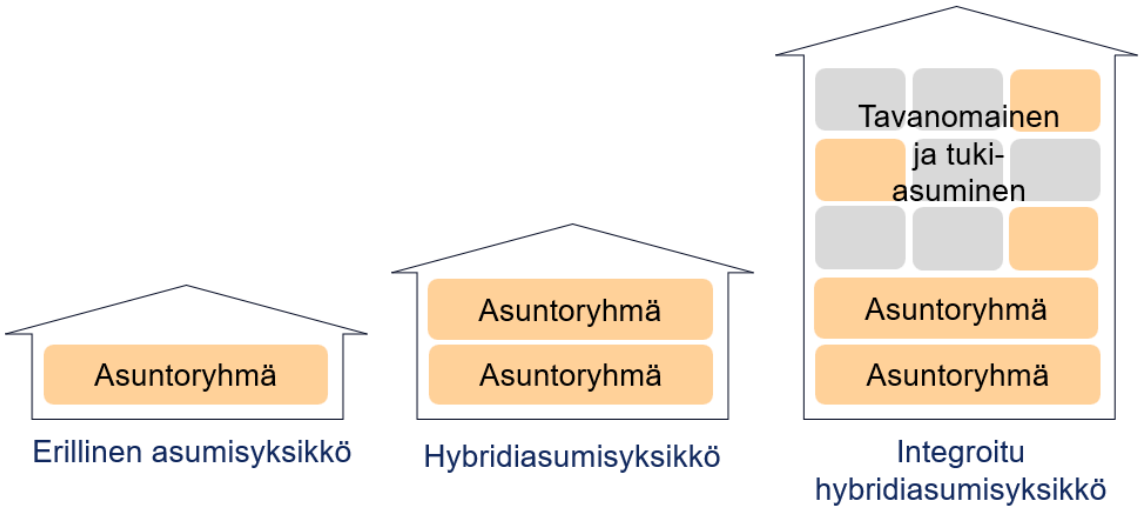
Asumisyksiköt

Asumisyksikkö on tyypillisesti yksi rakennus, joka koostuu 1–6 asuntoryhmästä. Pienimmät yksiköt ovat esim. haastavien kehitysvammaisten alle 10 asunnon ja suurimmat ikäihmisten 120 asunnon yksiköitä. Täysi-ikäinen asukas maksaa asunnostaan vuokraa, jonka tulee olla kohtuullinen. Asumisyksiköissä asuvilla asukkailla asumisyksiköt muodostavat keskeisen osan arjen ympäristöä ja elämänlaatua. Tavoitteena on luoda kodinomainen ympäristö, joka vastaa asukkaiden yksilöllisiin tarpeisiin ja tukee heidän toimintakykyään sekä mahdollistaa omannäköisen elämän elämisen.

Erityisryhmien asuminen järjestetään erityisryhmäkohtaisesti tai korkeintaan kahta eri erityisryhmää, kuten ikääntyneitä ja kehitysvammaisia yhdistäen. Erityisryhmiä yhdistettäessä on huomioita käyttäjäryhmien erityispiirteet ja tarvittaessa järjestettävä kummallekin ryhmälle oma sisäänkäynti ja ulkoilualue. Lastensuojeluyksikkö sijaitsee aina erillään muista erityisryhmistä. Valtion tukemassa asuntotuotannossa erityisryhmien yhdistäminen samaan rakennukseen tai tontille tai edes viereisille tonteille ei ole mahdollista.

Asumisyksikkö voi myös integroitua esimerkiksi asuinkerrostaloon, sijaiten tavallisesti sen alimmassa kerroksessa. Asuinkerrostalon yhteydessä sijaitseva asumisyksikkö pyritään yleensä suunnittelemaan siten, että yksikön asukkailla syntyy kohtaamisia rakennuksen muiden asukkaiden kanssa esim. pyykkituvassa, yhteisessä oleskelutilassa tai lenkkisaunassa.

Asumisyksikön läheisyydessä voi olla yksikköön tukeutuvaa tuettua asumista. Tukiasuminen voi olla samassa rakennuksessa tai asuinkorttelissa asumisyksikön kanssa tai muutoin asumisyksikön välittömässä läheisyydessä. Yhteen asumisyksikköön voi tukeutua korkeintaan 12 tuetun asumisen piirissä olevaa asukasta.

Kuva 1 Esimerkkiratkaisuja erilaisista tavoista toteuttaa asumisyksikkö. Myös muut ratkaisutavat ovat mahdollisia.

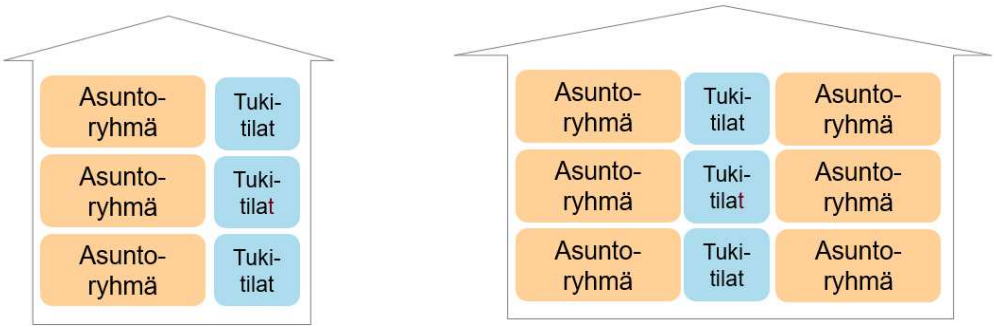
Asumisyksikön tilajärjestelyt

Asumisyksikkö muodostuu yhdestä tai useammasta asuntoryhmästä, joiden koko vaihtelee keskimäärin 4–20 asukkaan välillä, kohderyhmästä riippuen. Asuntoryhmät toimivat toiminnallisesti omina alueinaan. Asumisyksikön tilat järjestetään siten, että sisäänkäyntitilojen kautta pääsee eri asuntoryhmiin/niiden sisäisiin ryhmäkoteihin (”soluihin”) kulkematta muiden asuntoryhmien/ryhmäkotien kautta tai perhetukikeskuksessa muiden asuinyksiköiden kautta. Kahden tai useamman asuntoryhmän yksikössä on myös kaikkia asuntoryhmiä palvelevia tiloja.

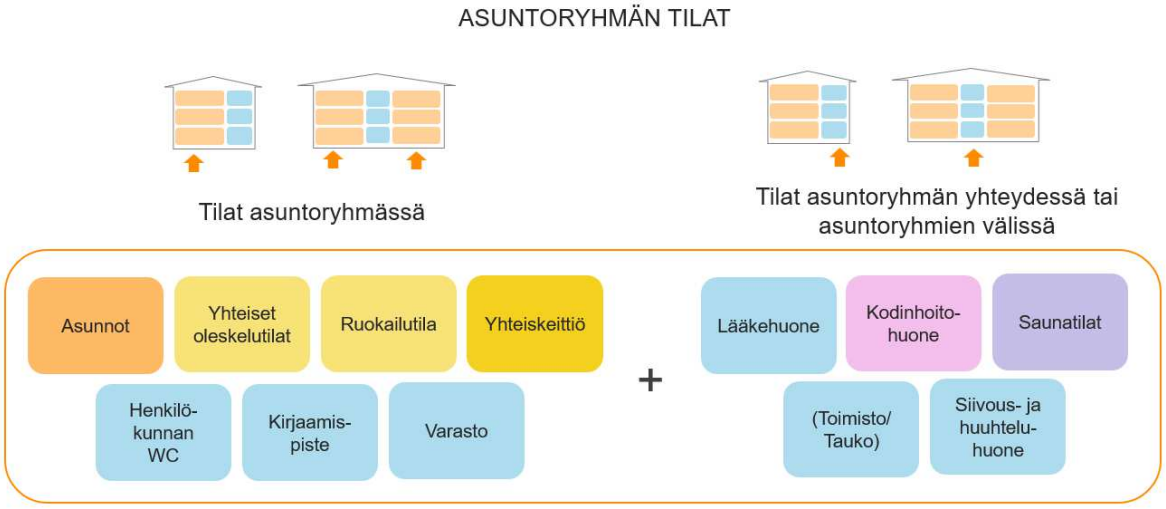
Asuntoryhmä

Asuntoryhmä koostuu asunnoista ja toiminnan edellyttämistä yhteiskäyttö- ja tukitiloista. Yhden asuntoryhmän kaikki tilat sijaitsevat samassa kerroksessa. Yhteiskäyttö- ja tukitilat palvelevat pohjaratkaisusta riippuen yhtä tai kahta asuntoryhmää. Jälkimmäinen ratkaisu parantaa tilatehokkuutta ja tuo säästöjä rakentamis- ja käyttökustannuksissa. Tilasuunnittelussa on tällöinkin huomioitava valvottavuus siten, että ratkaisu esimerkiksi ikäihmisten asumisyksiköissä

mahdollistaa myös toiminnan, jossa on öisin 1 hoitaja/kerros. Yhteiskäyttöiset tilat ja tukitilat voivat sijaita eri kerroksessa asuntojen kanssa, mikäli se on toiminnan luonteen kannalta toimiva ratkaisu.

Kuva 2 Esimerkkitapoja sijoittaa asuntoryhmiä ja kerroskohtaisia tuki- ja yhteiskäyttötiloja rakennuksen kerroksiin. Kuvassa ei ole esitetty koko yksikköä palvelevia tiloja, jotka sijaitsevat yleensä pohjakerroksessa.

Kuva 3 Esimerkki asuntoryhmän tilojen jakautumisesta jokaisessa asuntoryhmässä olevin tukitiloihin ja tiloihin, jotka voivat palvella samanaikaisesti kahta lähekkäin olevaa asuntoryhmää. Tukitilat on esitetty kuvassa vaaleansinisellä.

Koko yksikköä palvelevat tilat ja toiminnot

Asumisyksiköiden toiminta edellyttää koko yksikköä palvelevia tiloja. Mikäli asumisyksiköissä on kaksi tai useampi asuntoryhmä, järjestetään kulku näihin tiloihin esimerkiksi sisäänkäynnin

yhteyteen mieluiten siten, ettei niihin pääseminen vaadi läpikulkua minkään asuntoryhmän läpi. Asumisyksiköissä, joissa on vain yksi asuntoryhmä, sijoitetaan kaikki tilat toistensa yhteyteen.

Kuva 4 Esimerkkikuvaus koko asumisyksikköä palvelevista tiloista.

Esimerkkikuvaus yhden asuntoryhmän asumisyksiköstä

Alla kuvaus tiloista, joita on tyypillisesti yhdestä asuntoryhmästä muodostuvassa täysi-ikäisten asumisyksikössä.

- Asunnot: Yleisimmin n. 10-30 asuntoa kohderyhmästä ja palvelumuodosta riippuen
- Eteinen / aula
- Yhteiskeittiö
- Oleskelutila- ja ruokailutilat
- Kodinhoitohuone + kuivaushuone
- Henkilökunnan pukuhuonetilat: pukuhuone, WC ja suihku
- Varasto ja apuvälinevarasto
- Siivouskeskus
- Saunatilat
- Henkilökunnan toimisto/ taukotila
- Esihenkilön toimisto
- Lääkehuone
- Tekniset tilat
- Pihavarasto, lukittava grillikatos

Kuva 5 Viitteellinen esimerkkikaavio yhteisöllisen asumisen asumisyksiköstä, joka sijaitsee kerrostalon alimmassa kerroksessa. Yksikössä on yhden 15-paikkaisen asuntoryhmän lisäksi tukiasuntoja ylemmissä kerroksissa lomittuneena muuhun asumiseen. Jokaisessa asunnossa on WC- ja peseytymistila. Esimerkin asunnot ovat 30 m2 kokoisia.

Asunnot

Jokaisella täysi-ikäisellä asukkaalla on oma asunto, jossa on riittävästi tilaa arjen toimintoihin. Asuntojen varustelutason pitää vastata asukkaiden tarpeita ja toimintakykyä sekä varmistaa asukasturvallisuuden toteutuminen. Asuinhuoneeseen tulee mahtua asukkaan sänky/ hoitosänky, omia huonekaluja (esim. pöytä, nojatuoli ja lipasto) ja tarvittavat apuvälineet. Myös vaatteiden, hoitotarvikkeiden yms. säilytystilat huomioidaan suunnittelussa. Tilaa täytyy olla riittävästi myös asukkaan avustamiseen.

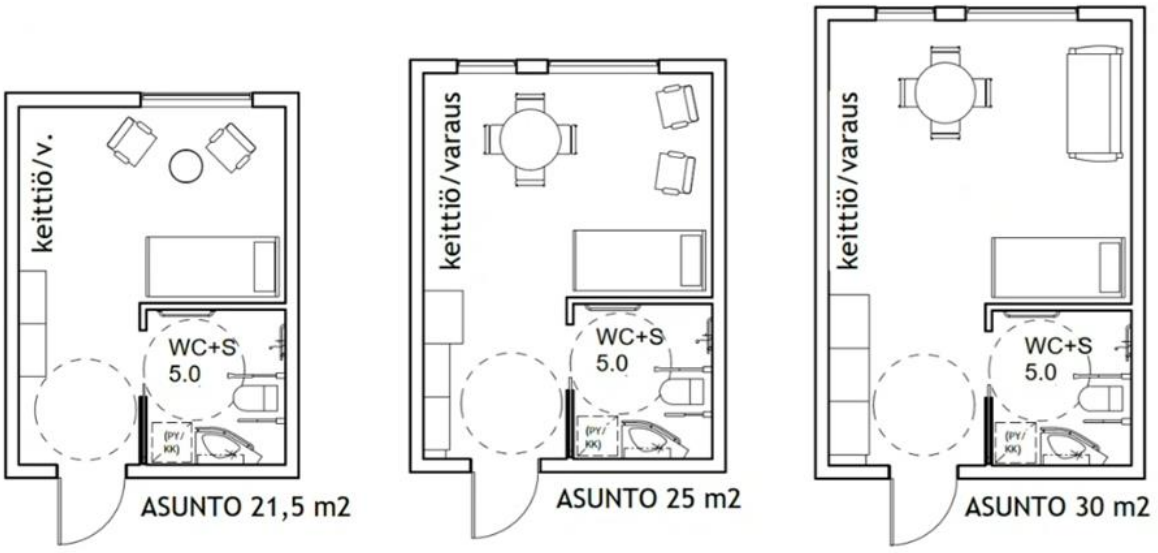
Asunnossa on WC- ja peseytymistila sekä pienoiskeittiö tai keittiövaraus, mikä huomioidaan LVIS-suunnitelmissa (viemäri on tuotu lattian tasolle tulpattuna, samoin suojaputket sähkö- ja vesijohdoille tuodaan keittiövaraukseen). WC- ja peseytymistiloissa, keittiöissä ja eteisissä on 1500 mm:n pyörähdysympyrämitoitus. Asuntoihin tuleva tuloilma jäähdytetään.

Asunnon käytettävyyteen vaikuttaa koon lisäksi tilan muoto. Valvontaviranomaisten mukaan asunnon koon pitää olla lähtökohtaisesti vähintään 20 neliömetriä, mikä on lain asettama asunnon minimikoko. Asunnon kooksi suositellaan lähtökohtaisesti 25 m^2 (sisältäen WC- ja peseytymistilan n. 5 m^2), mutta myös pienemmät ja isommat ratkaisut ovat mahdollisia. Vammaisten asuntoja suunnitellessa tulee huomioida asumisen pitkäaikaisuus. Asuminen yksikössä voi kestää vuosikymmeniäkin, jonka vuoksi asunnoissa tulee esim. olla riittävästi tilaa apuvälineille ja muulle säilytykselle. Yksikön kaikkien asuntojen ei tarvitse kuitenkaan olla samankokoisia. Vanhoissa yksiköissä asuntojen pinta-alavaatimuksista voidaan joustaa. Tällöin kokonaisharkintaan vaikuttaa mm. yhteistilojen määrä ja saavutettavuus.

Jos pariskunta-asuntoja toteutetaan, niiden on oltava yhden hengen asuntoa isompia ja kahdelle henkilölle sopivia. Pariskuntien asuntojen tulee olla riittävän tilavia ja kahdelle henkilölle sopivia. Lisäksi asunnoissa tulee olla n. 5m2 invamitoitettu WC- ja peseytymistila. Valviran linjauksen mukaan pariskunta-asuntojen neliömäärän on oltava vähintään 30 m2, mutta suositus on 45 m^2. Kohderyhmäkohtaisesti rakentamisvaiheessa on mahdollista harkita myös Duo – asuntoja, joissa voidaan esimerkiksi kaksi 25m2 asuntoa yhdistää yhteneväiseksi asuntojen välissä olevilla äänieristetyillä ovilla. Tarvittaessa ovet voidaan lukita, jolloin asunnot toimivat erillisinä asuntoina.

Asuntojen tulee olla äänieristettyjä. Myös ovien tulee olla ääntä eristäviä. Riittävä ääneneristys mahdollistaa asukkaan henkilökohtaisista ja hoidollisista asioista puhumisen ilman riskiä tietoturvaloukkauksesta. Lisäksi kirjaamisessa ollaan siirtymässä sanelutyyppisiin ratkaisuihin, jolloin sanelu tehdään asukkaan asunnossa. Haastavien asukkaiden asunnot toteutetaan erityisen ääneneristävinä (esim. R´w 62 dB). Palokellon kuuluvuus huoneeseen tulee kuitenkin varmistaa.

Tukiasunnot ovat normaaleja esteettömiä yksiöitä. Asunnon erityispiirteet suunnitellaan kohdekohtaisesti turvallisuusnäkökulmia painottaen. Tuetussa asumisessa asuntoon toteutetaan normaali kotikeittiö. Tällöin liedeksi valitaan induktioliesi ja se varustetaan liesivahdilla, jossa on vähintään automaattinen ennaltaehkäisevä virran katkaisu, jos lieden lämpötila nousee. Tukiasuntojen WC- ja peseytymistilassa voi olla tarve tippavahdille.

Kuva 6 Esimerkkejä eri kokoisista asunnoista. Asunto on suunniteltava siten, että asukasta voidaan siirtää sängyllä muihin tiloihin. WC- ja peseytymistilassa suositaan kestäviä liukuoviratkaisuja. WC- ja peseytymistilassa altaan ja WC-istuimen väliin jää väh. 420 mm vapaata tilaa, jotta työntekijä voi avustaa asukasta myös altaan puolelta.

Asuntojen koko varmistetaan hankekohtaisesti. Seuraavassa esimerkkejä erikokoisten asuntojen käyttötarkoituksista ja erityispiirteistä:

Asunto 30 m2

- Valtion asuntorakentamisen keskus vaatii väestöltään vähenevillä alueilla asuntokooksi 30 m2.
- Soveltuu myös esim. erityisen paljon apuvälineitä tarvitseville
- Asunnon iso koko nostaa asukkaan maksamaa vuokraa

Asunto 25 m2

- Sopii hyvin useimmille kohderyhmille

Asunto 21,5 m2

- Asukkaille, joiden asunnot ovat tyypillisesti turvallisuussyistä niukasti kalustettuja tai
- Asunnossa asutaan keskimäärin vain joitakin vuosia tai
- Asuntoa käytetään lyhytaikaiseen asumispalveluun
- Pienempi asuntokoko mahdollistaa alemman vuokratason

Asunnon WC- ja peseytymistilan varustus

- Tilan koko n. 5 m2
- WC-istuin, vähintään toisella puolella 800 mm vapaata tilaa, mahdollisuus avustaa myös toiselta puolelta (pienempi tila riittää)
    - Kääntyvät tukikahvat (sileä, pyyhittävä pinta)
    - Käsisuihku (huuhteludesinfektiolaitteen kestävä, jos yksikössä deko)
    - WC-paperiteline (kiinnitys tukikahvaan, seinään tai altaaseen)
- Ovaaliallas tukikaiteella, altaan alle jää ns. polvitila (huomioitava putkiasennuksissa), ei kiinteää allastulppaa. Korkeussäädettävä.
- WC- ja peseytymistilojen suihkuletku ja -kahva (myös bidekahva) lämpödesinfektion kestäviä (esim. Oras)

- Peilikaappi valolla (haastavilla asukkailla rikkoutumaton peili)
- Saippuannostelija
- Käsipyyhepaperiannostelija
- Vaatekoukut
- Suihkutarvikekori
- Tukikaiteet seinälle ja suihkun kohdalle
- Seinän rakenne suihkun kohdalla siten, että se mahdollistaa seinäkiinnitteisen suihkuistuimen jälkiasennuksen.
- Siivousvälinepidike (lattian kuivain ja pesuharja)
- Varaus pyykinpesukoneelle ja kuivausrummulle
    - Asukas voi pestä pyykin itse tai avustettuna omassa asunnossaan
- Tukeva seinän sisään liukuva roiskevedenkestävä liukuovi, kulkuaukon vapaa leveys vähintään 900 mm. Ei kynnystä tai esteetön (esim. kokoon painuva) kynnys
- WC- ja peseytymistilan linjakaivot (2 kpl), jotka on sijoitettu WC- ja peseytymistilan (liukuovelliseen) oviaukkoon ja WC- ja peseytymistilaan ovea vastapäiselle seinälle, on todettu toimivaksi ratkaisuksi.
- Ei tarvetta kiinteälle WC-harjatelineelle tai roskapussitelineelle
- Lähtökohtaisesti ei suihkuseinäkettä. Ei suihkuverhotankoa eikä suihkuverhoa (epähygieenisyys ja verhon puhdistaminen hankalaa)
- Värimaailma ja kontrastit suunnitellaan siten, että ainakin WC-istuin ja tukikaiteet erottuvat taustasta.
- Haastavasti käyttäytyvien asukkaiden kohdalla huomioitava:
    - Syytä harkita esim. teräsemalikalusteiden tai rst-kalusteiden käyttöä posliinikalusteiden sijaan
    - Lattiamaton nostaminen seinälle (0,8-1 m) vesivahinkojen välttämiseksi. Väri- ja materiaalisuunnittelulla tulee varmistaa, ettei lopputulos ole laitosmainen.
    - Vesiputkien ym. tulee olla seinän sisässä ja näkyvien asennusten hyvin suojattu/ koteloitu.
    - Suihkuletku irrotettava/ lyhyt tai erikoistapauksessa seinäsuihku ilman suihkuletkua
        - Asunnosta tulee olla mahdollisuus katkaista vesi ja sähkö (kaikki sähköt)

Asunnon pienoiskeittiön varustus, esimerkki

Yhteisöllisen asumisen asunnot varustetaan lähtökohtaisesti pienoiskeittiöllä. Keittiö toteutetaan vakiokiintokalustein tavanomaisen keittiön tapaan, ei siirrettävänä tai elementtityyppisenä. Kiinteä keittiö mahdollistaa sen, ettei asukkaiden tai heidän palvelutarpeensa vaihtuessa tarvitse rakentaa tai purkaa keittiöitä, eikä tiloissa synny tarvetta säilöä elementtikeittiöitä.

Ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköiden osalta pienoiskeittiöille ei lähtökohtaisesti ole tarvetta, mutta pitkäaikaisen käytön näkökulmasta keittiövarauksen toteuttaminen voi olla perusteltua. Määrittely tehdään hankekohtaisesti pitkäaikainen käyttö huomioiden. Keittiön veden- ja sähkönsulkumahdollisuus otetaan tarvittaessa käyttöön, mikäli se on turvallisuussyistä perusteltua.

- Keittiökalustus, pituus n. 1800 mm
    - Yläkaappien asennus tavallista matalammalle
    - Kalustus sisältää vetolaatikoston hidastimilla, jätevaunun sekä astiankuivauskaapin
    - Työtasolla tila esim. kahvinkeittimelle
    - Kalusteesta ulosvedettävä tukeva työtaso
    - Ovet aukeavat 165 astetta.
    - Yläsokkeli alakattoon saakka
    - Tasopintojen tulee olla sellaisia, että niissä puhdistustarve (lika) näkyy hyvin
- Vesipiste ja rst-allas
    - kosketusvapaa hana, voidaan tarvittaessa irrottaa. Sijoitus siten, ettei mahdollista veden valuttamista altaan ulkopuolelle.
    - Viemäröinnissä huomioitava, että vesipiste voi olla jopa vuosia pois käytöstä.
- Tasoon upetettu induktioliesi kahdella keittoalueella, liesivahti jossa vähintään automaattinen ennaltaehkäisevä virran katkaisu, jos lieden lämpötila nousee. Liesituuletin
    - Sähköliesien ja liesitasojen syöttö on varustettava standardin SFS-EN 50615 mukaisilla liesivahdilla (SFS 6000, Sosiaalihuoltolaki 21§)
- Matala jääkaappi (vapaasti sijoitettava kalusterunkoon tason alle, kuuluu urakkaan)
- Paikka vapaasti sijoitettavalle mikrolle (asukkaan hankinta) noin tason korkeudelle. Mikrossa suosituksena turvallisuussyistä digitaalinen ajan valinta.

- Valo (LED-nauha). Pistorasiat, asennetaan lähelle pöytätasoa
- Ei astianpesukonetta, uunia tai varausta niille
- Lieden sähkö ja keittiön vesi on pystyttävä sulkemaan asunnon ulkopuolta.
- Muovimatto nostetaan seinälle kalusteen takana tai muuten huolehditaan siitä, että mahdolliset vesivuodot tulevat näkyviin. Ratkaisu esitetään suunnitelmissa.
- Sähkölaitteiden osalta sovittava siitä, kuka huolehtii niiden puhdistuksesta.

Kuva 7 Esimerkki asunnon pienoiskeittiöstä. Myös muut toteutustavat mahdollisia.

Muu asunto

- Korkeat hyllykaapit (tanko, hyllyjä, vetokoreja)
    - Hyllykaappien yhteydessä lukittava vetolaatikko (arvoesineiden säilytykseen)
- Siivouskaappi yhteisöllisen asumisen asunnoissa
- Mahdollinen avonaulakko
- Yksi tehosteseinä
- Asuinhuoneistojen vapaa huonekorkeus on vähintään 2500 mm.
- Normaalia asuntoa enemmän pistorasioita (esim. hoitosänky, apuvälineiden lataus). Sijoittelussa tarkka suunnittelu, jotta jatkojohdot vältetään
- Pyykkikorikaappi (voi olla myös WC- ja peseytymistilassa)
- Taulujen ripustuskisko
- Kiinteä valaisin on/off kytkimellä ja lisäksi valaisinpistorasia katossa asukkaan omalle valaisimille.

- Kausivaloille sujuva ja siisti sähkön saanti: esim. asunnoissa ikkunan yläpuolella pistorasia, jonka kytkin muiden kytkimien yhteydessä esim. yön ajaksi sammuttaminen
- Asuinhuoneistoissa vältetään mattosaumoja, mikäli mattoleveys ei tätä vaadi. Mattosaumat hitsataan
- Asuinhuoneistoja rajaavat väliseinät toteutetaan dB-seininä
- Lyhytaikaisessa asumispalvelussa asukkaalle tarjotaan peruskalusteet tarvikkeineen (muun muassa sänky, pöytä, tuoli, valaisin, näiden valinnassa huomioitava turvallisuus).

Muut tilat

Kaikissa tiloissa huomioitavaa

Seuraavat periaatteet otetaan huomioon asumisyksikön asukastiloja suunniteltaessa. Siivottavuuteen liittyvät näkökulmat koskevat kaikkia tiloja.

Yleiset periaatteet ja kodinomaisuus

- Asumisyksikkö on asukkaiden koti, ei laitos: vältetään laitosmaisuutta. Isoimmissa kohteissa (yli 60 asuntoa) hyödynnetään sisustusratkaisuissa erikoissuunnittelijaa.
- Tilojen hahmotettavuus ja valvottavuus huomioidaan suunnittelussa.
- Asunnot suunnitellaan muunneltaviksi eri palvelumuotojen käyttöön. Lyhytaikaisissa asumispalveluissa sovelletaan samoja ohjeita kuin pitkäaikaisessa, mikä mahdollistaa tilojen muunneltavuuden.
- Koska asuntoryhmät ovat toisinaan suuria, tilojen tunnistettavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Tilojen tunnistettavuutta voivat tukea esimerkiksi erilaiset ”maamerkit”.
- Asuntojen sisäänkäynnit tehdään tunnistettaviksi ja viihtyisiksi arkkitehtonisin keinoin: Asukkaan kuvaa ovessa ei pidetä riittävänä eikä toivottavana ratkaisuna.

Esteettömyys ja saavutettavuus

- Tilojen mitoitus: halkaisijaltaan 1500 mm pyörähdysympyrä WC- ja peseytymistilassa, keittiössä, eteisessä ja yleisissä tiloissa. Pyörähdysympyrän kohdalla vapaa korkeus on 2000 mm
- Ikkunoista oltava näkymä ulos myös istuen tai vuoteessa maaten.
- Käytäviin ja yleisiin tiloihin käsijohteet väriltään taustasta erottuvina, jos asukkailla fyysisen toimintakyvyn rajoitteita.
- Kulmasuojat ja seinäsuojat lattianrajasta n. metrin korkeuteen asti. Seinäsuojia ei tarvita yksiköissä, joissa apuvälineiden käyttö vähäistä.
- Tilat, joihin asukkailla on pääsy, toteutetaan ilman kynnyksiä.
- Tärkeät kohteet, kuten käsijohteet, tukikaiteet, ovet ja kulkureitit, erotetaan muusta ympäristöstä selkein värein ja kontrastein sekä riittävän suurina pintoina. Asukkaille vähemmän merkitykselliset tai toiminnoiltaan toissijaiset kohteet, kuten siivouskaapit tai teknisten tilojen ovet, voidaan häivyttää seinän sävyyn sulautuviksi.
- Akustiikkaan ja ääneneristykseen kiinnitetään erityistä huomiota kaikissa kohteissa.

Valaistus ja talotekniikka

- Valaistus häikäisemätön, himmennettävä ja automaatiolla ohjattava (ohitusmahdollisuudella).
- WC- ja varastotiloissa valaistus herkällä liiketunnistimilla (asunnoissa harkinnan mukaan).
- Yleistiloissa valaistus jaettavissa alueittain (esim. käytävät, oleskelu- ja ruokailutilat jne).
- Valaistukseen läsnäolotunnistus ja himmennystoiminnot tarpeen mukaan.
- Jos asukkailla on hahmottamisongelmia, valaistusratkaisut suunnitellaan tukemaan vuorokausirytmin säilymistä ja liikkumisen turvallisuutta. Valoautomatiikka varmistaa riittävän valon määrän eri vuorokaudenaikoina, ja hämärän sekä kirkkaan vaihtelu auttaa

ylläpitämään luonnollista unirytmiä. Samalla automatiikka vähentää yöllisten liikkumisten yhteydessä tapahtuvia kaatumisriskejä.

- Kausivaloille varataan pistorasiat ja kytkimet. Pistorasiat ikkunoiden yläpuolelle asuntoihin sekä yhteisiin tiloihin.
- Tilat, joissa oleskellaan pitkiä aikoja, varustetaan jäähdytyksellä
- UPS-verkkoa tai kerrosjakamokohtaisia UPS-laitteita ei toteuteta.
- Asukkailla on oltava mahdollisuus kutsua apua henkilökunnalta sijainnistaan riippumatta toimintakyky huomioon ottaen (langaton hoitajakutsujärjestelmä, esim. ranneke, hipaisukytkin, liiketunnistin, hyvinvointisensori tai huonekoje)
    - Kiinteistön perusICT-infran tulee mahdollistaa erilaisten järjestelmien käyttöönottoa ja myös tulevaisuuden erilaisia tarpeita ja järjestelmiä toiminnan tarpeista riippuen
    - Kyseistä järjestelmää tulee tarpeen mukaan olla mahdollista käyttää myös henkilökunnan henkilöturvaratkaisuna. Henkilöturvaratkaisun tarve riippuu toiminnasta ja asukasryhmästä
    - Järjestelmät ovat käyttäjän hankintoja ja toteutetaan perustuen olemassa oleviin hankintasopimuksiin. Lisätietoa it- järjestelmistä Pirhan tietohallinnosta, johon tulee yhteydessä suunnittelun varhaisessa vaiheessa.
    - Integroiduissa kohteissa Pirhalle toteutetaan oma kuituliittymä ja wlan. Asukkailla on mahdollisuus ottaa oma internetliittymä.
    - Kaapeli-tv

Värit ja materiaalit

- Värimaailma rauhallinen, luonnonmateriaaleja ja -sävyjä suositaan. Vältetään voimakkaita kuvioita ja kiiltäviä pintoja.
- Lattiat: Suuria kontrasteja lattiassa vältetään, sillä niiden rajakohdat voivat näyttäytyä kynnyksinä tai esteinä. Kuvioita, jotka voisivat muistuttaa roskia, epätasaisuuksia tai varjoja, ei tule käyttää, sillä ne saattavat aiheuttaa hämmennystä tai virhetulkintoja. Myös liian erivärisenä erottuvat lattiasaumat muovimatoissa ja lattiavärien vaihtuminen voivat

vaikeuttaa tilan hahmottamista. Siivousnäkökulmasta lattiamateriaaleissa kannattaa suosia maanläheisiä ja kirjavia, kuitenkin rauhallisia, kuoseja.

- Seinien kuvioinnin tulee olla rauhallinen ja selkeä, jotta väärinkäsityksiä ei synny.
- Lattian ja seinän rajakohta tehdään selkeästi erottuvaksi selkeällä kontrastilla, mikä helpottaa tilan hahmottamista ja syvyyden arviointia etenkin henkilöillä, joilla on hahmottamisen vaikeuksia tai näkövamma.
- Yhteistiloissa ja käytävillä pyritään aistien aktivointiin erilaisilla ärsykkeillä yksiköissä, joissa on levottomia asukkaita. Tällaisia voivat olla kosketeltavat pinnat, valaistuksella korostetut yksityiskohdat, selkeät ja helposti ymmärrettävät opasteet sekä tarvittaessa myös ääniin perustuvat virikkeet. Vältettävä kuitenkin liiallisia ärsykkeitä.

Kalusteet ja sisustus

- Kiintokalusteiden vetimet selkeitä ja pyöreälinjaisia eli ei teräviä kulmia.
- Irtokalusteissa suositellaan pyyhittävissä olevia pintoja (pintakäsitelty puu, muovi, keinonahka).
- Verhoiluissa pestävät kankaat ja hygieniaverhoilu (desinfioitava, kosteapyyhittävä).
- Kasvit mahdollisia yleisissä tiloissa, mutta huolto suunniteltava etukäteen.
- Käytäville, asuntoihin ja oleskelutiloihin sopiviin sijainteihin ripustusjärjestelmä, esim. taululista.

Siivottavuus ja ylläpito

- Kaikkien tilojen suunnittelussa huomioidaan siivottavuus ja hygienia.
- WC- ja peseytymistilat suunnitellaan märkien siivousmenetelmien kestäviksi.
- Yksiväriset, hyvin vaaleat ja tummat pinnat sekä vaaleat laattasaumat lisäävät siivouksen tarvetta, sillä niissä lika ja naarmut näkyvät parhaiten.
- Teknologian kehitys huomioidaan (esim. robotti-imurit ja siivousrobotit suurissa kohteissa ja niiden telakoiden pistorasiat).
- Tiloissa, joissa on karhennettu tai kitkapintainen materiaali tai muuten vaikeasti puhdistettava materiaali, tulee olla lattiakaivo.

- Seinäpintojen, sisäkattojen, ovien ja valaisimien materiaalien tulee olla helposti puhdistettavia ja niiden suunnittelu tulee olla sellaista, että ne keräävät mahdollisimman vähän pölyä ja likaa (esim. kiinteisiin kaappeihin peitelevyt kaapin yläreunan ja alakaton väliin, vältetään riippuvia akustiikkalevyjä jne.).
- Tarkemmat ohjeet Pirhan ohjeessa ”1.7 Siivouksellliset näkökulmat peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeissa”.

Erityistarpeet haastavasti käyttäytyvien yksiköissä

- Lattiamaton nostaminen seinälle kaikissa tiloissa (1 m) suojaamaan eritteiltä ym, saumat toteutetaan hitsattuina.
- Normaalia vahvemmat ovet, rikkoutuvien kalusteiden ja osien minimointi/suojaaminen.
- Tarpeen mukaan ikkunoiden suojaus ja korkeammat alakattoratkaisut.
- Talotekniikan ym. suojaus.
- Muut erityistarpeet suunnitellaan kohdekohtaisesti.

Sisäänkäyntialueet ja oviympäristöt

Sisäänkäynti erottuu selvästi rakennuksesta ja on katettu. Sisäänkäyntien yhteydessä rakennuksen ulko- ja sisäpuolen tasoero tasataan maanpinnan nostolla tai loivin luiskin. Sisäänkäynnit toteutetaan katettuina. Pelastustiet/pelastusajoneuvojen ja ensihoidon reitit toteutetaan ulko-oville saakka. Pelastusajoneuvojen reitit merkataan selkeästi. Asumisyksikön nimi sijoitetaan näkyviin rakennuksen julkisivuun samaan tapaan kuin esim. taloyhtiön nimiä merkitään, esim. ”Ruusukoti”. Ei käytetä julkisivuteksteissä termiä ”asumisyksikkö”. Myös katunumero merkitään selvästi näkyviin.

Pääsisäänkäynnillä säleikkö karkealle lialle oven ulkopuolella on suositeltava. Tuulikaapissa/eteisessä/sisääntuloaulassa suosituksena on riittävän suuret mattoalueet (mielellään koko lattiapinta). Mattojen tulee olla rullattavissa ja lattioiden helposti puhdistettavia sekä kosteutta kestäviä. Sisääntuloaulan lattiamateriaalien tulee olla helppohoitoisia ja kovaa kulutusta kestäviä esim. mosaiikkibetoni, laatta tai luonnonkivi. Sisääntulossa ja mahdollisissa

aulatiloissa pitää olla riittävästi pistorasioita. Sisäänkäynnin läheisyydessä on pesupiste, jossa voi esim. suihkuttaa kuraiset apuvälineet puhtaiksi. Pesupiste varustetaan lattiakaivolla. Mikäli mahdollista, myös oven läheisyyteen sijoitetaan lattiakaivo, jossa on hiekanerotin.

Kaikkien asukaskäytössä olevien ovien aukeamispuolella (kahvan puolella) tulee olla riittävä vapaa tila, jotta myös pyörätuolinkäyttäjä voi avata oven. Ovissa suositaan kynnyksettömiä ratkaisuja. Asuntojen ovet ovat ääntä eristäviä ja varustetaan laskeutuvin kynnyksin. Sisäovien painikkeissa yleisesti antimikrobinen pinnoite.

Kohteissa, joissa on vuoteessa olevia asukkaita, tulee kiinnittää erityistä huomiota ovien leveyteen, sillä asukkaat siirtyvät asunnoista yhteistiloihin sängyssä. Moni sängyistä on 90 cm leveä. Tällöin oven vapaa leveys tulee olla tätä suurempi. Sängyn liikuttelu voidaan ratkaista myös vasikkaovella. Asukkaiden käytössä olevat sisäovet ovat vähintään 10 M leveitä, suositusleveys on 11 M.

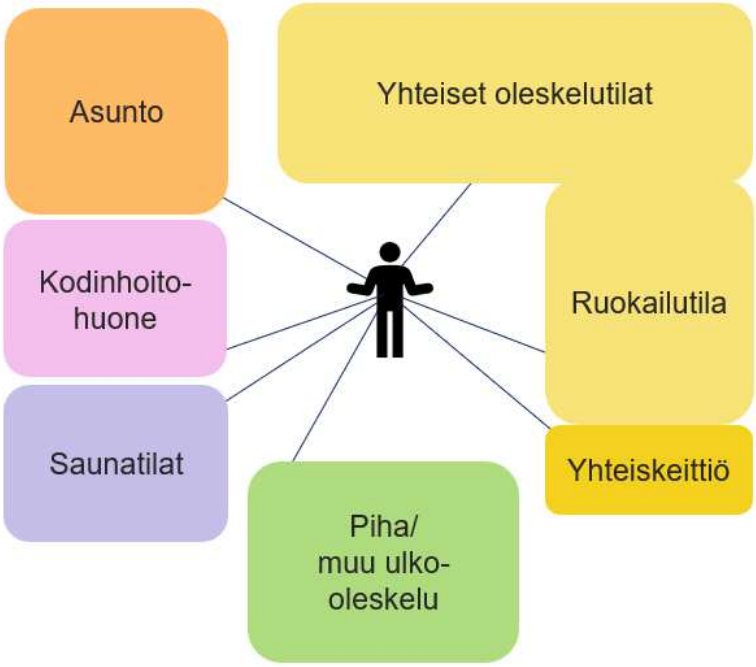
Asukkaan posti toimitetaan asukkaalle henkilökohtaisesti. Asukkaalla on oma postilaatikko. Postilaatikot voidaan sijoittaa kootusti tai toteuttaa asuntokohtaisina esteettöminä postiluukkuina.

Eteinen

Erillinen eteistila on tyypillisesti yhdestä asuntoryhmästä muodostuvissa asumisyksiköissä, muissa yksiköissä on yhteinen aula. Eteisessä on mahdollisuus ulkovaatteiden säilytykseen (kaapit ja naulakkokalusteet) ja apuvälineiden huuhteluun. Apuvälinevarasto eteisen yhteydessä helpottaa toimintaa. 15-paikkaisen yksikön eteisen toimiva koko on n. 12 m2. Eteisiä suunniteltaessa on huomioitava paloturvallisuus poistumistilanteissa.

Yhteiskäyttötilat

Asukkaalla on oman asuntonsa lisäksi asumisyksikössä käytettävissään myös muita tiloja. Tässä kappaleessa käsitellään näistä oleskelu- ja ruokailutilaa, kodinhoitohuonetta ja saunatilaa. Yhteiskäyttötilat pyritään suunnittelemaan ja mitoittamaan siten, että ne ovat muunneltavissa asunnoiksi, mikäli toiminta yksikössä muuttuu.

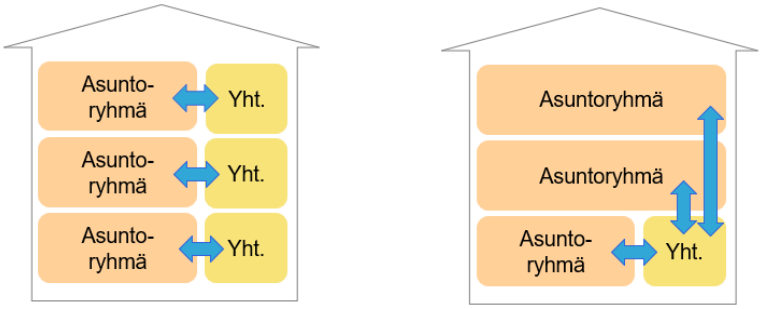

Kuva 8 Esimerkki asukkaan käytössä olevista tiloista eli asunnosta ja yhteiskäyttötiloista. Nämä tilat sijaitsevat tyypillisesti asukkaan omassa asuntoryhmässä tai sen välittömässä läheisyydessä. Piha palvelee kaikkia asuntoryhmiä.

Yhteistilat

Yhteistiloilla tarkoitetaan tässä kaikkia asukkaiden käytössä olevia oleskelu- ja ruokailutiloja. Yhteistila on tärkeä sosiaalisen kanssakäymisen ja viihtymisen paikka. Asukkaat voivat viettää tilassa aikaa yhdessä, ruokailla, seurustella, katsella televisiota tai osallistua erityyppisiin ryhmätoimintamuotoihin ja sosiaalista kanssakäymistä edistäviin ryhmätilaisuuksiin tai viettää aikaa läheisten kanssa. Oleskelutilat tulisi sijoittaa siten, että niiden läpi ei synny kulkua.

Yhteistilojen tulee olla asiakasryhmälle soveltuvat ja saavutettavat. Yhteistilat sijoitetaan toiminnasta riippuen joko jokaiseen asuntokerrokseen tai alimpaan kerrokseen mutta kuitenkin niin, että tilojen käyttö on mahdollista kohderyhmän erityistarpeet ja toimintakyky huomioiden. Kerroskohtaisten tilojen etuna saavutettavuuden lisäksi on, että ne mahdollistavat kerroksen asukasryhmän tai palvelumuodon muuttamisen tulevaisuudessa. Yhdessä kerroksessa olevat tilat taas voivat vähentää asukkaiden maksamaa vuokraa, ja soveltuvat etenkin itsenäisesti liikkuville asukkaille.

Yhteistilat kerroksittain Yksikkökohtaiset yhteistilat

Kuva 9 Yhteistilojen sijoittuminen asumisyksikössä.

Yksikkökohtaiset yhteistilat voivat soveltua, jos:

- Asukkaat pystyvät liikkumaan itsenäisesti kerrosten välillä JA
- Asukkaiden toimintakyvyn ei odoteta heikkenevän merkittävästi lähitulevaisuudessa

Kohderyhmiä, joille yksikkökohtaiset yhteistilat voivat soveltua:

- Vaikeavammaiset
- Mielenterveys- ja päihdekuntoutujat
- Kehitysvammaiset yhteisöllisen asumisen osalta
- Ikääntyneet yhteisöllisen osalta (huomioiden palvelun myöntämisen perusteet)

Huom! Ohjeistus ei koske senioriasumista. Senioriasuminen ei ole Pirhan järjestämisvastuullista toimintaa. Ohjeistus ei koske myöskään yksityisten palveluntarjoajien tiloja.

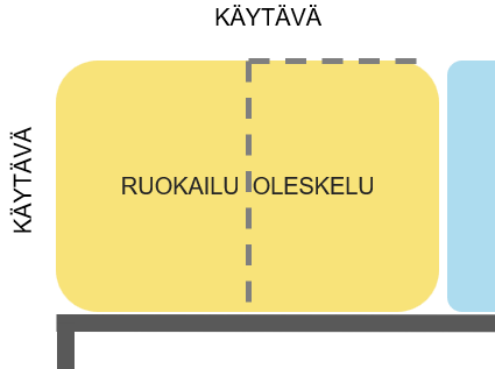
Oleskelu- ja ruokailutilojen kokovaatimukseen vaikuttaa mm. niiden mahdollinen jakaminen useampaan eri paikkaan asuntoryhmässä. Tärkeintä on se, että yksikön toimitilat mahdollistavat sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaa osallistumisen myös niille henkilöille, joilla merkittäviäkin toimintakyvyn rajoitteita ja/tai he käyttävät runsaasti erilaisia apuvälineitä. Tavallisesti oleskelu- ja ruokailutilaa on yhteensä noin 4–6,5 m2/ asukas, mutta asuntoryhmän

mahdollinen jakaminen oleskelutilallisiin ryhmäkoteihin lisää tilatarvetta. Noin 60 m2 yhtenäinen tila on osoittautunut toimivaksi 15 asunnon asuntoryhmässä. Runsas apuvälineiden tarve ja sängyssä olevien asukkaiden määrä lisää tilantarvetta.

Oleskelutilan viihtyisään sisustukseen ja värimaailmaan kiinnitetään erityistä huomiota. Tiloihin tuleva tuloilma jäähdytetään. Haastavien asukkaiden ryhmäkoteihin jaetussa asuntoryhmässä tulee arvioida erikseen, onko lainkaan tarvetta koko ryhmän yhteisiin oleskelutiloihin.

Iso oleskelu- ja ruokailutila

Asuntoryhmän oleskelutila ja ruokailutila ovat tyypillisesti yhtä yhtenäistä tilaa. Iso oleskelu- ja ruokailutila suunnitellaan siten, että se voidaan jakaa esimerkiksi ääntä eristävällä siirtoseinällä pienempiin osiin, jolloin samassa tilassa voidaan järjestää monenlaista toimintaa. Isommasta tilasta eriytetty tila voi toimia esim. pienryhmätilana, kampaajan tai jalkahoitajan vastaanottotilana (vaatimuksena vesipiste) tai läheisten tapaamispaikkana. Siirtoseinätoteutuksissa tulee huomioida poistumisteiden leveydet, näkyvyys, paloilmaisiminen ja sprinklersuuttimien asennusohje, tilan esittäminen paikannuskaaviossa ja mahdolliset lukitukset.

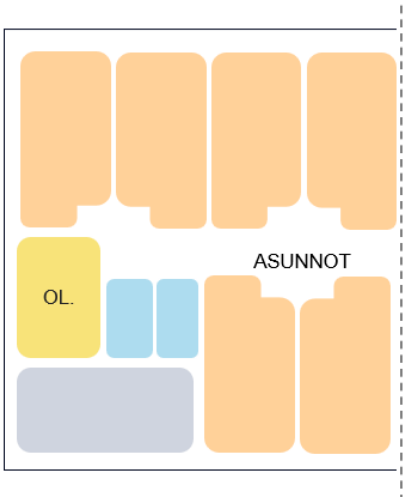

Kuva 10 Iso ruokailu- ja oleskelutila on siirtoseinillä (katkoviiva) joustavasti jaettavaksi kahdeksi erilliseksi tilaksi. Tila sijaitsee kutsuvasti käytävän varrella, mutta sen läpi ei muodostu kulkua.

Pieni oleskelutila

Ison oleskelu- ja ruokailutilan lisäksi asuntoryhmässä voi olla pienempi oleskelutila esimerkiksi käytävän päässä tai varrella. Pieni oleskelutila toimii paikkana, johon voi poiketa hetkeksi istahtamaan, seuraamaan ympäristön tapahtumia tai viettämään aikaa pienemmässä seurassa. Tila kalustetaan esim. pienellä pöytäryhmällä ja sitä voidaan käyttää myös esim. kirjaamiseen

tai läheisten kanssa keskusteluun. Pieni oleskelutila ei korvaa kerroskohtaista isoa ruokailu- ja oleskelutilaa.

Kuva 11 Esimerkkipohjassa käytävän päähän muodostuu pieni rauhallinen oleskelutila.

Kodinhoitohuone

Henkilökunta on vastuussa pyykkihuollosta, mutta asukkaita voidaan ottaa mukaan tekemisen. Jos asukkaat pesevät pyykkinsä itse tai avustetusti omissa asunnoissaan, tässä tilassa pestään vain sellainen pyykki, jota ei voi lähettää pesulaan (sisustustekstiilit, kalusteiden irtopäälliset ym.). Tällöin tilan kooksi riittää 5–7 m2. Mikäli tilassa on tarkoitus pestä pyykkiä yhdessä asukkaiden kanssa, tulee tilan olla kooltaan noin 11 m2.

Varusteina tilassa talopesulatyyppinen pesukone, kuivausrumpu, kuivauskaappi ja pesuallas vesipisteellä sekä lukollinen kaappi pesuaineita varten. Lisäksi tilassa on seinäkiinnitteinen kuivausteline ja kiintokalusteita. Tilan kunnossapito sovittava etukäteen (pölyt, nukkasihti).

Saunatilat

Saunatilaan kuuluu WC, pukuhuone, pesuhuone ja löylyhuone. Saunassa on tavallisesti kerrallaan 1–2 asukasta ja 1–2 työntekijää. Kaikki saunatilat ovat esteettömiä. Ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköissä tiloihin tulee päästä kulkemaan suihkulaverilla, jolloin tiloissa tulee huomioida myös suihkulaverin kääntäminen ja säilytyspaikka. Kaikkiin tiloihin asennetaan seinille tukikaiteet siten, että tiloissa pystyy siirtymään sujuvasti tukikaiteisiin tukeutuen.

Asumisyksiköissä, joissa asukkaat tarvitsevat paljon apua ja apuvälineitä, voidaan WC, pukuhuone ja pesuhuone toteuttaa myös yhtenä yhtenäisenä n.17 m2 tilana, jolloin yhdessä avarassa tilassa on helpompi toimia apuvälineiden kanssa kuin useassa pienessä tilassa.

Kerrostaloon integroidussa asumisyksikössä voidaan hyödyntää myös talon yhteistä saunaa pois lukien vaativien asukkaiden integroituvat asumisyksiköt.

WC

- WC-istuin, allas, käsienpesuaine- ja käsihuuhdeannostelijat (dispenco-malli) sekä käsipyyhepaperiannostelija ja jäteastia/ roskapussiteline.
- Tilan koko n. 5 m2

Pukuhuone

- naulakot, penkit, rikkoutumaton peili
- lukolliset lokerot pesuaineille asukasmäärän mukaan (vammaisten yksiköt)
- lukollinen kaappi tarvikkeille, esim. desinfektioaineille
- Tilan koko n. 6 m2

Pesuhuone

- 1 x seinälle taittuva suihkuistuin, 2 x L-tukikaide, 2 x suihkutarvikekori, pyyhekoukut x 2 (eri korkeuksilla), Siivousvälinepidike (lattian kuivain ja pesuharja), saapasteline (useita saappaita)
- Kiinnitettävä erityistä huomiota vedenpoistoon, samalla kallistukset eivät saa olla liian suuria (turvallisuus esim. apuvälinein).
- Tilan koko n. 8 m2

Löylyhuone

- Kiuas: ohjaus (suunniteltava, mistä kiuas laitetaan päälle: sauna tulee tarkistaa ennen kiukaan lämmitystä tai ohjauksen olla saunassa). Kiukaan ohjaus lukitussa kotelossa, ettei kaikilla ole pääsya ohjaukseen. Kiukaan

asennusohjeen mukainen asennus ja yhteensovitus kiukaan lämpötila-anturin ja tuloilmaventtiilin etäisyyksien osalta.
    - Löylyautomaatti löylyhuoneen ja suihkutilan puolella (painaminen mahdollista lauteilla istuen tai henkilökunta voi painaa saunan ulkopuolelta).
- Tervaleppälauteet, lämpömittari.
- Käsijohteet ovelta ylälauteelle asti ja helppokulkuiset/matalat lauteet
- Saunan ja pesutilan suunnittelussa huomioidaan Invalidiliiton ohjeistus. Kiuasta ei toteuteta lattiaan upotettuna vaan valitaan kiuas, jossa kivet ovat mahdollisimman matalalla/pilarimallinen kiuas.
- Lauteiden tulee olla seinälle nostettavat (siivottavuus, myös lauteiden alapinta)
- Vapaata lattiatilaa suihkutuolin käyttäjälle
    - Paljon apuvälineitä käyttävien yksiköissä löylyhuoneeseen pitää mahtua myös suihkupaarilla (suihkulaverilla)
- Lattiakaivo
- Tilan koko n. 7 m2

Ateriahuolto

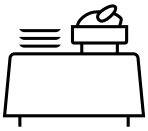
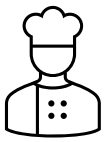
Asumisyksiköissä keittiötilojen suunnittelu ja varustelu vaihtelevat yksikön toimintamallin ja asukaskunnan tarpeiden mukaan. Ateriat voidaan joko ostaa ulkopuoliselta toimittajalta tai valmistaa itse. Keittiötilojen toimivuus, turvallisuus ja tarkoituksenmukaisuus ovat keskeisessä roolissa sekä asukkaiden hyvinvoinnin että henkilöstön työskentelyn näkökulmasta.

Keittiö voi olla täysimittainen valmistuskeittiö, jossa ateriat valmistetaan alusta alkaen paikan päällä, tai kevyempi tarjoilu- tai yhteiskeittiö, joka tukee valmiin ruoan jakelua ja mahdollistaa pienimuotoista valmistustoimintaa.

Turvallisuuden kannalta keskeisiä elementtejä ovat esimerkiksi keittiön selkeä rajautuminen yhteistiloista, kulunhallinta (esim. lukittava ovi), liesivahti (jos asukkailla pääsy tilaan), ergonomisesti sijoitetut laitteet sekä liukastumista ehkäisevät pintamateriaalit. Liesivahdista ja ohjatusta virrankatkaisusta löytyy tarkempaa tietoa Pirhan sähköohjeesta. Keittiö varustetaan erillisellä käsienpesupisteellä ja siihen liittyvillä varusteilla. Tasopintojen tulee olla sellaisia, että

niissä puhdistustarve (lika) näkyy hyvin. Keittiöön varata tilaa useille jäteastioille, jotta lajittelu olisi mahdollista (esim. pahvi, kartonki, metalli ja lasijäte).

Jos keittiöön saapuu toimituksia suoraan ulkoa, varustetaan ulko-ovi ovikellolla ja keittiöstä suunnitellaan erillinen reitti huoltopihalle. Rullakoille järjestetään lukittava tila, johon rullakot voidaan jättää, mikäli niitä ei ehditä välittämättömästi purkamaan. Keittiötilat varustetaan jäähdytyksellä.

	Yhteiskeittiö 	**Tarjoilukeittiö (Jakelukeittiö)** 	**Valmistuskeittiö**
Palvelee	Yhtä asuntoryhmää	Yhtä asuntoryhmää	Yhtä tai useampaa asumisyksikköä
Lyhyt kuvaus	Kevyt ruuanvalmistus. Myös asukkaiden käytössä, Tukee yhteisöllisyyttä	Vastaanottaa tuodun ruoan (osin pakasteina), viimeistelee ja tarjoilee sen. Mahdollistaa esim. yhteisleipomisen	Täysin varusteltu ammattikeittiö, jossa ruoka valmistetaan alusta asti
Ruuanvalmistus	Aamupala, välipala, viikonloppuisin pääruoka	Ei pääruoan valmistusta, kevyt valmistus (perunoiden/ riisin keitto, pulla, pizza, puuro) mahdollista	Kattava ruoan valmistus kaikkine vaiheineen

Pääruoka	Arkisin toimitetaan ulkopuolelta, viikonloppuisin valmistus itse	Toimitetaan ulkopuolelta	Valmistetaan paikan päällä
Osallisuus	Keskiössä, esim. leipominen ja yhteinen ruoanlaitto	Voi sisältää pienimuotoista osallisuutta	Ei tarkoitettu osallisuustoimintaan
Käyttöoikeus	Asukkailla usein pääsy, valvonnan aste riippuu yksiköstä	Henkilökunnan hallinnoima, rajoitettu käyttö	Ammattihenkilöstön käytössä
Varustelussa erityistä	Kotikeittiötyyppinen, turvallisuus korostuu	Reilut jääkaappi- ja pakastetilat, kuumennusvälineet, säilytystilat	Täydellinen keittiövarustus
Tyypillinen kohderyhmä	1 asuntoryhmän yksiköt	60 +paikkaiset yksiköt	Suuret asumisyksiköt tai keskuskeittiöt, jotka valmistavat ruokaa useille yksiköille

Taulukko 1, eri keittiötyypit asumisyksiköissä

Yhteiskeittiö

Yhteiskeittiöstä käytetään myös nimitystä palvelukeittiö. Se yhdistää kevyen ruoanvalmistuksen ja jakelukeittiön toiminnot. Yhteiskeittiö on asuntoryhmäkohtainen. Keittiössä voidaan valmistaa esimerkiksi aamupaloja, välipaloja ja viikonloppuisin kokonaisia aterioita itse. Arkipäivisin pääruoka toimitetaan ulkopuolisesta valmistuskeittiöstä, jolloin tarvitaan riittävät tilat ruoan säilyttämistä ja tarjoilua varten. Yhteiskeittiö mahdollistaa osallisuutta tukevan toiminnan, kuten yhteisöllisen ruoanvalmistuksen tai leipomisen asukkaiden kanssa.

Tila vaatii riittävät asukasmäärän mukaiset kylmäkalusteet (jääkaapit, pakastimet), induktiolieden ja kalusteuunin. Induktioliesi toteutetaan aina tasoon upotettavana. Tila sisältää astiahuollon, joten vaatimuksena on 15–20 asukkaan yksikössä kodinomainen laitosastianpesukone (esim. Miele Hygienie-astianpesukone). Tilaan on selkeästi rajattava pääsy. Tarjoilua varten keittiöön voidaan toteuttaa lukittava jakeluluukku ruokailutilan suuntaan. Yhteiskeittiö on turvallisuus- ja hygieniasyistä erillinen ja hallittu tila, joka tukee kodinomaisuutta. Tilan koko n. 15 m2 + varasto 4 m2. Asumisyksiköissä (esim. kehitysvammaiset sekä lapset ja nuoret) voi olla myös pienempiä, kotikeittiötyyppisiä tai niitä pienempiä keittiöitä, jotka palvelevat tyypillisesti alle 10 asukkaan ryhmää.

Yhteiskeittiöiden turvallisuudessa huomioitavaa:

- Liedet ovat induktioliesiä. Pakollisena niissä on liesivahti, jossa on vähintään automaattinen ennaltaehkäisevä virran katkaisu, jos lieden lämpötila nousee, (SFS 6000 ja SFS-EN 50615)
- Ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköiden keittiöt pidetään lähtökohtaisesti lukittuna riskit kuitenkin huomioiden. Jos yleisissä tiloissa on liesi, niin sen käyttö vain valvotusti ja lieden virtakytkimen tulee olla lukitussa kotelossa/tilassa. Suosituksena induktioliesi ja pakollisena keskitetty virrankatkaisu ohjaajalle.
- Yhteisöllisessä asumisessa asukkailla on pääsääntöisesti vapaa pääsy yhteiskeittiöön
- Keittiössä on lukittava laatikko veitsille ym. välineille.
    - sarjoitettu samaan henkilökunnan muiden avainten kanssa
- Lukittava siivouskaappi tai kaapissa lukittava sisäkaappi. (siivous- ja astianpesukemikaalit)

Tarjoilukeittiö

Tarjoilukeittiö on tarkoitettu valmiin ruoan vastaanottamiseen, kuumentamiseen ja tarjoiluun. Ruokapalvelun tuottaja toimittaa asukkaille aamiais- ja iltapalatarvikkeet, lounaan, päivällisen ja viikon jokaisena päivänä tai esim. 1–3 kertaa viikossa. Ateriat tuodaan toimipisteeseen ulkopuolisesta valmistuskeittiöstä, ja tarjoilukeittiössä suoritetaan viimeistelytoimet, kuten ateriaosien kuumentaminen, mahdollinen kypsentäminen (esim. peruna ja riisi) sekä annostelu tarjolle. Tarjoilukeittiöön voi sisältyä myös kevyttä valmistustoimintaa, kuten aamu- ja välipalojen

(esim. puuro, kiisseli, leivät) valmistusta. Lisäksi asukkaiden kanssa voidaan toteuttaa pienimuotoista osallistavaa toimintaa, kuten leipomista. Tila sisältää astiahuollon, joten vaatimuksena on 15–20 asukkaan yksikössä kodinomainen laitosastianpesukone (nopea esim. Miele Hygienia-astianpesukone). Tilaan tulee lämpövaunu (esim. Multigen, vaatii voimavirran) 2–3 kertaa viikossa toimitettavien ruokien lämmittämiseen tarjoilulämpötilaan sekä puuron valmistamiseen. Tarjoilukeittiössä ei tehdä varsinaista pääruoan valmistusta. Turvallisuusnäkökulmat ja siivouskaappi kuten yhteiskeittiössä. Tarjoilua varten ei toteuteta tarjoilulinjastoa, joka ei ole kodinomainen ratkaisu. Tarjoilukeittiössä on oltava runsaasti säilytystilaa ruuille, ”puoliammattimaiset” jääkaappi- ja pakastinratkaisut. Toimivana esimerkkinä esim. Vuohenojan yksikkö. Turvallisuusnäkökulmasta tarjoilukeittiö muistuttaa enemmän yhteiskeittiötä kuin valmistuskeittiötä.

Valmistuskeittiö

Valmistuskeittiö on ammattikeittiö, jossa valmistetaan ateriat joko kyseisen toimipisteen omaan tarpeeseen tai toimitettavaksi muihin toimipisteisiin. Tila on varustettu kattavasti ruoanvalmistusta varten: keittiössä on tarvittavat laitoskeittiötasoiset ruuanvalmistuslaitteet kylmä- ja lämpösäilytystilat sekä asianmukaiset tilat raaka-aineiden käsittelyyn, valmistukseen, tarjoiluun ja astiahuoltoon. Valmistuskeittiössä on huomioitava iv-kanavien paloturvallisuusvaatimus sekä muut ammattikeittiöiden käyttöön ja huoltoon liittyvät vaatimukset. Useimpiin yksiköihin ruoka tuodaan muualta, mutta valmistuskeittiöitä on ainakin perhetukikeskuksissa.

Hallinnollisen työn ja kirjaamisen tilat sekä taukotilat

Tähän kokonaisuuteen kuuluvat tilat tarjoavat henkilöstölle rauhallisen ja toimivan ympäristön kirjaamistyöhön, toimistotehtäviin sekä palveluiden koordinointiin. Tilat tukevat sekä yksilöllistä keskittymistä että työyhteisön arjen sujuvuutta.

Erityisryhmien asumisen yksiköissä kirjaaminen on olennainen osa arjen työskentelyä ja asukasturvallisuuden varmistamista. Siksi tilojen suunnittelussa painottuvat tietosuoja, työergonomia sekä henkilöstön mahdollisuus tehdä kirjaamista joustavasti eri tilanteissa ja ympäristöissä. Kirjaamistiloja voidaan toteuttaa monella tavalla: yhteisiin tiloihin integroiduista kirjaamispisteistä aina rauhallisiin toimistohuoneisiin. Ratkaisun valintaan vaikuttavat yksikön

koko, toiminnan luonne ja käytännön tarpeet ja ne määritetään aina hankekohtaisesti. Seuraavassa esitetään eri toteuttamistapoja.

Kirjaamispiste

Kirjaamispiste ei ole erillinen tila, vaan se voi olla esim. oleskelutilan yhteydessä oleva lukittava työpöytäkaappi/ avoin kirjaamistiski. Tätä työpistettä voidaan käyttää esim. silloin, kun kirjaaminen ei onnistu asukkaan asunnossa. Kirjaamispiste sijaitsee keskeisellä paikalla asuntoryhmässä. Toinen kirjaamispiste voi olla rauhallisemmassa paikassa esim. käytävän päässä/ pienessä oleskelutilassa.

Toimisto/ taukokotila

Ruoka- ja kahvitauot pidetään pääasiassa asukkaiden kanssa yhteisissä tiloissa ja tämän tilan tarvetta harkitaan kohdekohtaisesti. Jos tilaa ei kohteeseen tule, täytyy henkilökunnalle varata oma jääkaappi eväiden säilytystä varten. Tilassa on mahdollisuus kirjata rauhassa, sekä säilyttää tietosuojan alaista materiaalia asukkaista. Tila on yhteinen kaikille ammattiryhmille. Tila tulee työturvallisuussyistä suunnitella siten, että henkilökunta ei istu selkä ovelle päin. Tila varustetaan jäähdytyksellä. Tilan koko n. 12 m2

Tilassa on ns. kotikeittiövarustus.

- Tasoon upotettu induktioliesi ja liesivahti, jossa on vähintään automaattinen ennaltaehkäisevä virran katkaisu, jos lieden lämpötila nousee. Ei uunia.
- Erillinen käsienpesupiste varusteineen
- Keittiövarusteiden lisäksi lukittava kaappi tietosuojan alaiselle materiaalille (Mahdollisiin sähkökatkoihin varaudutaan niin, että asukkaista on tulostettuna tietosuojan alaista materiaalia.)

Esihenkilön toimisto

Esihenkilön toimisto sijoitetaan yli 10-paikkaisiin asumisyksiköihin. Se on yhden hengen ikkunallinen monikäyttöinen toimistohuone, jota voidaan käyttää myös esim. luottamuksellisiin keskusteluihin. Tila on esihenkilön lisäksi tarvittaessa muidenkin työntekijöiden käytössä. Tila voi sijaita missä kerroksessa vain, mieluiten lähellä asukkaita, ei esim. kellarissa. Toimistossa

käytetään ja ladataan useita laitteita: sähkö- ja verkkorasioita sijoitetaan kouruun vähintään kahdelle seinälle. Yli 60-paikkaisissa yksiköissä on kaksi esihenkilöä, jolloin he jakavat yhden työhuoneen. Tila varustetaan jäähdytyksellä. Yhden hengen toimiston koko on 7,5–12 m2 ja kahden hengen toimiston 12–15,5 m2.

Kotona asumista tukevat palvelut

Kotona asumista tukevilla palveluilla tarkoitetaan muun muassa kotihoitoa, kotisairaalaa, ja muita toimijoita, jotka tarjoavat palvelunsa asiakkaan kotiin. Palveluilla voi olla omat itsenäiset tilat, mutta ne voidaan myös integroida asumisyksikköön, jolloin palveluille voidaan varata oma huone. Tilan/tilojen koko määräytyy henkilöstön määrän mukaan, tyypillisesti kerralla tilassa on yhdestä kahteen henkilöä. Mitoitus kuten esihenkilön toimistossa. Liikkuvien työntekijöiden käytössä tulee olla sosiaalitilat, taukotilat, varastotilat hoitotarvikkeille ja toimistotilat kirjaamista varten. Tarvittaessa toteutetaan lääkehuone tai muu erillinen lukittava lääkkeiden säilytysratkaisu, huomioitava säilytysohje lääkkeiden säilytys toimintayksikössä. joka korostaa kulunvalvonnan merkitystä. Jos tiloissa säilytetään asiakkaiden asuntojen avaimia, huomioitava kotiin vietävien palvelujen avainturvallisuusohje Avainten turvallinen käsittely kotiin vietävissä palveluissa, jonka mukaan mm. avaimia säilytetään lukitussa avainkaapissa aina, kun niitä ei tarvita työtehtäviä varten. Toiminnassa huomioitava myös kotiin vietävien palveluiden turvallisuusohje.

Muut tukitilat

Varastot

Säädettävät varastohyllyt alas asti (alin hylly 20 cm lattiasta siivottavuuden vuoksi). Huomioitava, että lattioilla ei saa säilyttää tavaraa. Tilaa varataan myös apuvälineiden säilytykseen, esim. erillinen apuvälinevarasto.

Lääkehuone

Monilla asukkailla lääkkeet tulevat annosjakeluna ja ne säilytetään omissa asunnoissa. Lääkehuoneessa säilytetään mm. kylmäsäilytystä vaativat lääkkeet ja harvoin tarvittavat lääkkeet. Lääkkeiden säilytyksessä noudatetaan Pirkanmaan hyvinvointialueen ohjetta

”Lääkkeiden säilytystilat toimintayksiköissä, ohjekirje”. Alla on esitelty tärkeimpiä luonnossuunnitteluun vaikuttavia tekijöitä.

- Lääkehuoneen tulee sijaita siten, että sillä on toimintayksikön henkilöstön kannalta keskeinen sijainti, mutta ulkopuolisten pääsy tilaan on estetty. Tila on mieluiten ikkunaton.
- Huoneen lämpötilan tulee pysyä myös kesällä kaikissa tilanteissa alle 25 asteessa. Lämpötilavaatimus ei täyty ilman jäähdytystä. Myös ilmankosteuden on pysyttävä sellaisena, että lääkkeet eivät pilaannu.
- Lääkehuoneen tulee olla lukittava ja kulunvalvottu ja varustettu tallentavalla valvontakameralla ja ovisilmällä. Jos kulunvalvonnan järjestäminen ei ole mahdollista, suositellaan elektromekaanista lukitusjärjestelmää, jossa kulkutiedot kellonaikoineen ovat luettavissa lukosta ja avaamiseen käytetään avainlukijaa. Myös lääke- ja huumekaappien lukituksissa suositellaan käytettäväksi elektromekaanista lukitusta.
- Huumausaineet tulee säilyttää toimintayksikössä kahden lukon takana erillään muista lääkkeistä. Huumausaineiden säilyttämiseen on oltava erillinen kiinteä lukittu laatikko tai kaappi.
- Tilassa tulee olla tilaa lääkkeiden säilytykseen (kaapit, vetolaatikot, asumisyksiköissä ei avohyllyjä) ja vapaata työskentelytasoa lääkkeiden jakoa ja käsittelyä varten. Lisätilaa on mahdollista järjestää esim. vetotasoilla tai hyllyvaunuilla.
- Tilassa tulee olla vesipiste ja annostelijat käsienpesuaineelle, käsihuuhteelle, käsipyyhepaperille sekä roska-astia.
- Lääkejääkaapin ja mahdollisen pakastimen tulee olla lääkkeiden säilyttämiseen tarkoitettuja, ei kotitalousjääkaappeja tai -pakastimia. Sijoitus ergonomiselle korkeudelle.
- Koko n. 5-6 m2

Siivous- ja huuhteluhuone

Siivoushuoneiden tulee olla riittävän tilavia. Tilaan on mahduttava siivousvaunu (1–2 kpl) ja tilassa pitää mahtua huoltamaan siivousvälineitä. Siivousvälineille ja -tekstiileille tulee varata säilytystilaa ja muiden puhtaiden tavaroiden säilyttämistä varten tulee olla kaapit.

Huomioitavaa:

Toinen puoli huoneesta suunnitellaan puhtaita ja toinen likaisia toimintoja varten

Tila tulisi olla muodoltaan sellainen, että siinä on helppo toimia (esim. neliömäinen tai suorakaide). Pitkiä ja kapeita tiloja tulee välttää, koska niissä on hankala toimia siivousvälineiden ja -koneiden kanssa.

- Ilmanvaihto alipaineinen ympäröiviin muihin tiloihin verrattuna
- Ovien leveys 10 M, karmit suojattu
- Siivous-/ huuhteluhuonetta ei tarvita, jos samassa kerroksessa siivouskeskus
- Huuhteludesinfektiolaite (deko) ikäihmisten kohteissa, myös vammaisten puolella kohdekohtaisesti.
- Yhdistetty siivous- ja huuhteluhuone n. 11 m2. Pelkän siivoushuoneen suosituskoko 8–10 m2.
- Kalusteet ja varusteet:
    - Kalusteet, hyllyt ja työtaso terästä ja ilman sokkelia, lukittava kaappi puhdistus- ja desinfektioaineille
    - teräksinen pesupöytä vesipisteellä ja altaalla sekä teräsritilähyllyillä, käsisuihku
        - Harjaton käsisuihku riittävän pitkällä letkulla, jotta yltää pitää yltää täyttämään siivouskoneen vesisäiliö ja pitää yltää lattian pesuun kauimpaan nurkkaan
    - Ovelliset teräskaapit, jos toimii myös huuhteluhuoneena
    - Käsienpesuallas (jos tilaan mahtuu erillinen), käsienpesu- ja käsihuuhdeannostelijat, käsipyyhepaperiannostelija
    - Seinälle asennettava siivousvälineteline, jossa useita välinepidikkeitä (malli esim. Bruns)
    - Pölynimurin letkuteline

- Ilmoitustaulu
- Lattiakaivo keskellä lattiaa
- Tilavaraus siivousvaunulle, pölynimurille ja tilan riittäessä pyörällisille säilytyskoreille
- Huuhteludesinfektiolaite (”deko”) ikäihmisten asumisyksikköön, muihin vain erityistapauksissa
- Ei putkipatteria
- Riittävä määrä asianmukaisesti sijoiteltuja pistorasioita (siivouskoneiden lataus)

• Tarkemmat siivoustilojen suunnitteluohjeet ohjeessa ”Siivoukselliset näkökulmat peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeissa”, noudatetaan soveltuvin osin.

Siivouskeskus

Edellisten toimintojen lisäksi siivoustekstiilien säilytys ja pesu ja siivouskoneiden säilytys + huolto

• Sijoitetaan pohjakerrokseen.
• Suosituskoko n. 10 m2 (alle 30 asuntoa) / 15 m2 (yli 30 asuntoa)
• Deko tai siivousvälineiden pesukone (esim. Miele)

Kalusteet ja varusteet:

- Imurin letkuteline , laikkateline, laikan kuivausteline, vesiletku (kela ja letku)
- Säilytys- ja latauspaikka (asianmukaisesti sijoitetut pistorasiat) siivouskoneille: imuri, yhdistelmäkone (isoissa kohteissa 2 kpl), mahdollinen lattiahoitokone
- Teräsritilähyllytilaa siivouskoneiden osien (mm. imujalat, vetoalustat) säilyttämiseen
- Tilavaraus terästasovaunulle
- Tilavaraus pyörällisille jäte- ja pyykkipussitelineille (likaisille)

Henkilökunnan sosiaalitilat

Henkilöstöllä tulee olla sosiaalitila, jossa on mahdollisuus käydä suihkussa ja vaihtaa vaatteet intimiteetti- ja yksityisyydensuoja huomioiden. Tiloissa ei tule olla kameravalvontaa. Tiloissa on myös suihku ja WC. Pukuhuonetila on unisex, mutta tilan voi jakaa niin että miesten ja naisten

puoli erotetaan esimerkiksi pukukopeilla, jotka eivät ylety kattoon saakka (vähentää mm. paloilmaisin- sprinkler- iv- ym. kustannuksia). Suihkutila voi olla esim. lukittava suihkuhuone (jossa ei suihkuverhoa).

Pukutiloihin tulee sähköisesti lukittavat nimeämättömät Z-pukukaapit ulko- ja vaihtovaatteille, joista noin 15 % tulee varata miehille. Henkilökohtaisia omia kaappeja ei toteuteta, vaan kaapit ovat yhteiskäyttöisiä ja työvuorossa työskentelevien henkilöiden käytössä. Pukukaapit varustetaan älylukitusjärjestelmällä. Lisäksi tilaan tulee järjestää erilliset lukittavat lokerot henkilökohtaisten tavaroiden säilyttämistä varten. Pukukaappimitoituksessa on huomioitava, onko yksikössä käytössä vuokravaatteet vai vaateraha, sillä vuokravaatteiden säilytys vaatii enemmän tilaa.

Sosiaalitilat (pukuhuoneet) mitoitetaan henkilökunnan määrän mukaan. Henkilökuntaan voi kuulua kohteen mukaan esim. vakituiset sairaan- ja lähihoitajat, määräaikaiset työntekijät, opiskelijat ja oppisopimusopiskelijat, kotipalvelutyöntekijät, ateria- ja puhtauspalvelujen työntekijä ja fysioterapeutti. Henkilökunnan määrä tarkastellaan kohdekohtaisesti, alla taulukossa esimerkkimääriä. Tilat mitoitetaan RT-kortin ”Pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja WC-tilat” ohjeistuksen mukaan. Tila pyritään sijoittamaan sisäänkäynnin läheisyyteen. Varusteina pukuhuonetilassa hiustenkuivain, istuinpenkit ja kenkätelineet.

Kohderyhmä	Asukasmäärä	Hlökunnan kokonaismäärä	Hlökuntaa samassa vuorossa max.
Ikäihmiset, ympärivuorokautinen palveluasuminen	60	75	15
Ikäihmiset, ympärivuorokautinen palveluasuminen	120	150	30
Ikäihmiset, yhteisöllinen asuminen	60	Vaihtelee	Paikalla max. 6
Kehitysvammaiset, yhteisöllinen asuminen	15	3–5	2
Vaativien asukkaiden ympärivuorokautinen yksikkö	6–40	30	10
Kehitysvammaiset, ympärivuorokautinen palveluasuminen	15	18	5
Mielenterveys- ja päihdekuntoutujat, yhteisöllinen asuminen	30	9	5
Lasten ja nuorten sijaishuolto perustaso/erityistaso/ vaativa	24	25/33/50	9/17/22

Taulukko 2. Taulukko esittää esimerkkejä eri kokoisten asumisyksikköjen asukasmääristä ja tyypillisesti samaan aikaan rakennuksessa työskentelevän henkilökunnan määrästä, josta voidaan johtaa alustavasti pukukaappimäärä sekä pysäköintipaikkojen tarve.

Henkilökunnan WC

Henkilökunnan WC asuntoryhmässä mahdollistaa sen, ettei asuntoryhmää tarvitse jättää valvomatta. Ei esteettömyysvaatimuksia. Tilan koko n. 1,5 m2. Yksikössä oltava kuitenkin vähintään yksi esteetön WC henkilökunnan käyttöön. Siivouksen helpottamiseksi kaikissa WC-tiloissa tulee olla lattiakaivo.

Tekniset tilat

Tekniset tilat suunnitellaan kohdekohtaisesti. Kulku teknisiin tiloihin järjestetään ulkokautta aina kun mahdollista. Väestönsuoja toteutetaan, jos yksikön koko sitä vaatii. Toimii normaalioloissa esim. varastona.

Piha ja ulkoilu

Piha-alueen suunnittelussa keskeistä on turvallisuus, esteettömyys ja virikkeellisyys. Pihan tulee tukea asukkaiden toimintakykyä, tarjota mahdollisuuksia ulkoiluun, oleskeluun ja monipuoliseen tekemiseen sekä luoda miellyttävä ja helposti hahmotettava ympäristö. Pihalle tulee päästä myös apuvälinein, pyörätuolilla ja sängyllä. Tasainen tontti on esteettömyyden kannalta ihanteellisin. Pihan koon ja muodon mahdollistaessa pihalle suunnitellaan ympärikuljettava reitti. Piha suunnitellaan helppohoitoiseksi: esim. selkeästi rajatut istutukset ja helposti ajettavat, rajatut ja yhtenäiset nurmikot. Yli 60 asukkaan kohteissa nimetään hankkeelle maisema-arkkitehti tai muu erityisesti pihasuunnitteluun perehtynyt ammattilainen.

Pääsisäänkäynnin tulee olla helposti havaittavissa ja reitin sinne helppokulkuinen. Maantasokerroksessa on esteetön terassi, joka aukeaa edelleen esteettömästi piha-alueelle. Terassien mahdolliset tasoerot (luiskat tai portaikot) pitää olla mahdollista saada tarvittaessa rajattua (tukevat, turvalliset portit), etteivät asukkaat putoa tai kaadu portaisiin/luiskiin. Rakennuksen yhteydessä tai muualla piha-alueella tulee olla mahdollisuus katettuun ulko-oleskeluun.

Rakennukseen johtavien ja pihalla olevien kulkuväylien tulee olla tasaisia, leveitä ja luistamattomia. Pintamateriaaliksi piha-alueen jalankulkureiteille sopii kivituhka, pihakiveys vain erityisestä syystä (haasteet ylläpidossa). Sisäänkäyntien yhteydessä sekä oleskelualueella luistamaton hyvin perustettu pihakiveys on hyvä pintamateriaali. Tontin mahdolliset korkeuserot tasataan loivin käsijohteellisin luiskin. Piha valaistaan siten, että sen käyttäminen on turvallista myös hämärässä. Pihasuunnitelmaan merkitään joulukuusen paikka ja kuusen valaistus huomioidaan (pistorasian sijainti).

Pihan reittejä elävöittävät helposti tunnistettavat maamerkit, kuten istutusalueet. Levähdyspaikkoja sijoitetaan säännöllisin välein, ja penkit ovat selkä- ja käsinojallisia. Aistielämyksiä tuottavat tuoksuvat kasvit ja esimerkiksi linnunpöntöt. Ikäihmisten käytössä

olevalle pihalle voidaan sijoittaa esim. katettu bussipysäkki tai muita tuttuja elementtejä, kuten tienviittoja.

Puut ja katokset tuovat pihalle tarvittavaa varjoa. Pihalle ei sijoiteta myrkyllisiä kasveja. Pihoille voidaan järjestää alue pelaamiseen (esim. Boccia) ja esityksiä varten. Pihalle sijoitetaan monitoiminen grillikatos, ulkovälinevarasto, pieni työkaluvaja ja korotettuja istutuslaatikoita. Grillit ovat sähkö- tai kaasugrillejä. Työkaluvajassa on tila ja paikat mm. puutarhatyökaluille, lumilapioille ja -kolalle ja se toimii grillin talvisäilytyspaikkana. Pihalle sijoitetaan lipputanko.

Tarve pihan aitaukselle päätetään hankekohtaisesti. Piha aidataan, kun asukkailla on karkaamisriski. Pihan aitaamisessa vältetään verkkoaitoja (epäesteettisyys ja verkon purkautuvuus). Pihan ja kulun rajaaminen pyritään toteuttamaan arkkitehtonisin keinoin siten, rajauksesta synny aitausmaista vaikutelmaa, vaan ennemmin sisäpihatunnelmaa.

Kerroksissa sijaitsevan parvekkeen oltava iso ja samoin esteetön. Parvekkeelle tulee päästä myös sängyllä. Pelkkä puuritilä ei ratkaise esteettömyyttä. Liukuoviseinällä voidaan avata parveke oleskelutilaan, mikäli tilaratkaisu sen sallii. Parvekekaide suunnitellaan siten, että alas voi katsella ainakin paikoin myös pyörätuolissa istuen, ei kuitenkaan kokomatkalta läpinäkyvää kaidetta. Parvekkeen suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota turvallisuuteen. Kaidekorkeuksien tulee täyttyä, vaikka parvekkeen lattia nostettaisiin sisätilojen tasoon esim. ritilällä. Parvekkeiden lattioiden tulee olla helposti puhdistettavia.

Piha-alueilla, ulkoseinissä, terasseilla ja parvekkeilla pitää olla pistorasioita, jotka mahdollistavat mm. kausivalot, sähkögrillit, sängyt (sängyn säätämismahdollisuus ja vaihtuvapaineisen patjan ylläpito). Lasitetuille parvekkeille ja terasseille asennetaan kiinteät terassilämmittimet.

Piha-alueille, joita ei muutoin päällystetä, kylvetään nurmi. Ensisijaisilla nurmialueilla käyttönurmi, toissijaisilla alueilla kukkiva maisemanurmi. Piha-alueelle istutetaan puita ja pensaita. Pensaissa suositaan lajikkeita, jotka eivät vaadi leikkaamista. Marjapensaat ovat kuitenkin toivottavia. Tontin ominaisuuksista, koosta ja luonteesta riippuen rakennuspaikalla olemassa olevaa puustoa ja kasvillisuutta pyritään säilyttämään osin luonnontilaisina.

Pihan auto- ja jalankulkuliikenne erotetaan toisistaan. Asukkaiden sisäänkäynnin läheisyyteen varataan riittävästi tilaa saattoliikenteelle. Huoltoreitit ja pelastustiet suunnitellaan erilleen

oleskelualueista turvallisuuden ja rauhallisuuden takaamiseksi. Pelastustiepiirrokset asetetaan henkilökunnan ja asukkaiden nähtäville esim. sisäänkäynnin yhteyteen. Jätteiden kuljetusreitit, pesulakuljetukset ja ruokakuljetukset suunnitellaan mahdollisimman lyhyiksi ja turvallisiksi. Yksiköissä tulee huomioida myös paari- ja vainajakuljetukset.

Jätehuolto

Jätehuolto järjestetään ensisijaisesti syväkeräysjärjestelmän avulla, mikäli tontin ja maaperän olosuhteet sen mahdollistavat. Syväkeräys on tilatehokas, hajuton ja huoltoväliensä ansiosta asumisyksiköihin hyvin soveltuva ratkaisu. Henkilökunta vastaa pääsääntöisesti jätteiden kuljetuksesta sisätiloista jätepisteelle, sillä asukkaat eivät useimmiten osallistu jätteiden käsittelyyn.

Syväkeräyspisteet sijoitetaan selkeästi ja esteettömästi saavutettavalle paikalle, ensisijaisesti lähelle henkilöstön huoltoyhteyttä. Reitti sisäkeräyspisteestä ulkoiseen jätepisteeseen suunnitellaan mahdollisimman lyhyeksi, esteettömäksi ja turvalliseksi myös talviaikaan. Kulkuyhteys voidaan tarvittaessa toteuttaa katettuna, mikä parantaa turvallisuutta ja työergonomiaa erityisesti liukkailla keleillä. Jäteautolla pitää päästä jäteastioiden lähelle ja jätetila pyritään sijoittamaan tonttiliittymän läheisyyteen kuitenkin siten, että matka jäteastioille pysyy lyhyenä etenkin kohteissa, joissa syntyy paljon vaippajätettä.

Jäteastioiden määrän ja kokoluokan määrittelyssä hyödynnetään syväkeräysjärjestelmän mitoituslaskureita, jotka perustuvat yksikön asukasmäärään ja jätejakeiden arvioituun syntyyn. Yksikkökohtaisesti tulee huomioida sekajätteen määrän korostuminen, sillä vaippajätteen osuus on merkittävä (esim. ikäihmisten yksiköt ja osa vammaisten yksiköistä). Tällöin sekajäteastian tilavuuteen on varattava tavallista enemmän kapasiteettia. Myös pahvijätteen määrä korostuu, sillä asukkaille tulee paljon vaippapaketit ovat pahvilaatikoissa ja myös palvelutuotannon käyttötavaraa tulee paljon pahvilaatikoissa. Huomioidaan tuhopolttojen torjunta suojaetäisyyksiä noudattamalla (pelastuslaitoksen ja vakuutusyhtiön ohje).

Pysäköinti ja saattoliikenne

Pysäköintiä ohjaa tyypillisesti kaava, mutta kunnat saattavat erityisasumisen kohdalla sallia poikkeamisen kaavasta. Hyvinvointialueella voi myös kaavoitusvaiheessa olla mahdollisuus

vaikuttaa kaavan autopaikkavaatimukseen. Asumispalvelukohteissa tavoitteena on kustannussyistä pintapysäköinti. Henkilöstölle ei varata lämmityspaikkoja. Sähköautojen lataus toteutetaan lain mukaisesti, kuitenkin siten, että jokaiseen kohteeseen toteutetaan vähintään yksi sähköauton latauspaikka.

Asumispalveluiden pysäköinnin mitoitus perustuu henkilökunnan, vierailijoiden sekä saattoliikenteen tarpeisiin, sillä asukkailla ei ole tarvetta omille autopaikoille. Pysäköintipaikkojen tarve arvioidaan erikseen jokaisen kohteen kohdalla. Suuntaviivana voidaan todeta, että samanaikaisten työntekijöiden määrästä tarve on noin 50–60 % autopaikkoja Tampereella (pois lukien ydinkeskusta) ja kehyskunnissa jopa 80–90 % alueen saavutettavuudesta ja julkisen liikenteen tarjonnasta riippuen. Pysäköinti mitoitetaan maksimitilanteen mukaan, joka on yleensä ns. talviarki tilanne.

Vierailijoille ja saattoliikenteelle varataan paikkoja kohteen erityispiirteiden mukaan, mutta alustavassa suunnittelussa voidaan näiden pysäköintipaikkojen yhteismääräksi laskea noin 5–10 % asukkaiden määrästä. Tarkempi määrä riippuu siitä, onko kohteen lähellä mahdollisuus esim. vieraiden kadunvarsipysäköintiin.

Asumisyksikössä voidaan joukkoliikenteen piirissä olevissa kohteissa käyttää alustavassa suunnittelussa seuraavaa autopaikkamäärää, joka tarkentuu jatkosuunnittelussa:

15 asukasta (ympärivuorokautinen palveluasuminen) -> 7 työntekijäpaikkaa ja 2 vieraspaikkaa +15 min paikka

24 asukasta -> 9 työntekijäpaikkaa ja 3 vieraspaikkaa +15 min paikka

60 asukasta (ympärivuorokautinen palveluasuminen) -> 12 työntekijäpaikkaa ja 3-5 vieraspaikkaa +15 min paikka

60 asukasta (yhteisöllinen asuminen) -> 6 työntekijäpaikkaa + 4–6 vieraspaikkaa

120 asukasta (ympa) -> 24 työntekijäpaikkaa ja 6-10 vieraspaikkaa + 15 min paikka

- Henkilökunnan paikkoja voidaan iltaisin (klo 15 jälkeen) käyttää myös vieraspaikkoina
- Erityistapauksissa (esim. saattohoito) voidaan myöntää parkkilupia henkilökunnan paikkoihin.

Asumisyksiköissä, käytetään kuljetuspalveluita (esim. invataksit ja koulutaksit), ja sisäänkäynnin läheisyyteen tulee järjestää lyhytaikainen pysähtymispaikka tai saattoliikenteelle tarkoitettu alue. Ideaalitapauksessa pihassa ei tarvitse peruutella. Jokaisessa yksikössä tulee olla vähintään yksi esteetön pysäköintipaikka, joka sijoitetaan lähelle esteetöntä sisäänkäyntiä. Lisäksi vähintään 20 % pysäköintipaikoista toteutetaan putkitukset sähkökaapeleita varten, jotta niihin voidaan myöhemmässä vaiheessa asentaa latauspisteet.

Pysäköintiliikennealueet asfaltoidaan. Autopaikoitusruudut merkitään asfalttiin asfalttimaalilla. Pysäköintialueet tulee valaista hyvin ja ne on suunniteltava siten, että esteetön liikkuminen on mahdollista myös liukkaalla ja talviaikaan. Pysäköinti järjestetään ensisijaisesti tontilla, mutta voidaan toteuttaa myös yhteiskäyttöisesti muiden korttelin tai rakennusryhmän toimijoiden kanssa, kunhan saavutettavuus yksikköön säilyy esteettömänä ja sujuvana. Pysäköinti- ja saattoliikennealueiden suunnittelussa on varmistettava myös pelastusajoneuvojen esteetön pääsy.

Pihalle tulee sijoittaa vähintään viisi katettua ja helposti saavutettavaa pyöräpysäköintipaikkaa runkokiinnitysmahdollisuudella. Vilkkailla alueilla polkupyörien säilytys toteutetaan tarvittaessa lukitussa tilassa. Työntekijöiden pyöräilyn osuus vaihtelee, mutta tyypillisesti noin 10 % henkilökunnasta kulkee työmatkat pyörällä, ja parhaimmillaan osuus voi olla jopa 20–30 %. Sähköavusteisille polkupyörille toteutetaan mahdollisuuksien mukaan 2 kpl latauspaikkoja pyörien säilytyspaikalle ulos (latausmahdollisuus ulkolämpötila huomioon ottaen). Mikäli ulos toteutetaan kameravalvonta, ulotetaan se myös pyöräpaikoille.

Vammaisten kohdennetut tarpeet

Vammaisten asuminen jaotellaan tässä konseptissa vaikeavammaisten, kehitysvammaisten ja kehitysvammaisten lasten asumiseen. Tässä kappaleessa on kuvattu kunkin erityisryhmän tarpeita ja erityisvaatimuksia.

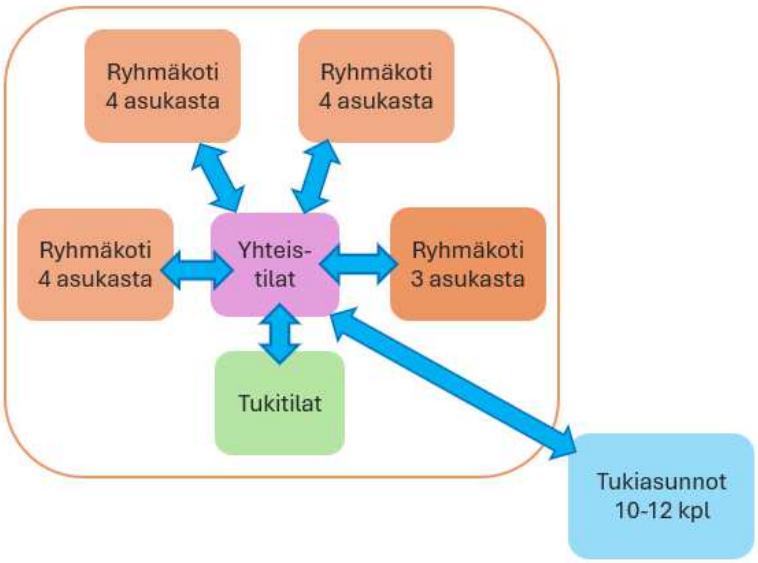
Kehitysvammaiset

Kehitysvammaisuus merkitsee kehitysvammaiselle henkilölle vaikeutta ymmärtää, vaikeutta oppia uusia asioita ja soveltaa oppimaansa sekä vaikeutta hallita omaa elämäänsä. Suomessa käytössä olevan WHO:n ICD-10-tautiluokituksen mukaan kehitysvammaisuus määritellään tilaksi, jossa henkisen toiminnan kehitys on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi. Lisäksi ympäristöön sopeutumiseen liittyvissä taidoissa kuten arjen käytännön taidoissa, kommunikoinnissa, kyvyssä huolehtia omista asioistaan, kyvyssä muodostaa ihmissuhteita ja käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla on vaikeutta.

Kehitysvammaisten asumisyksiköt

Kehitysvammaisten asumisyksikkö koostuu tyypillisesti 15 asukkaan asuntoryhmistä, joissa asuvat henkilöt kuuluvat saman asumismuodon piiriin. Jos kohderyhmänä on haastavat asukkaat, asuntoryhmässä on 10–12 asuntoa. Samassa asumisyksikössä voi olla 1–3 asuntoryhmää, jotka voivat olla joko keskenään samaa tai eri palvelumuotoa.

Kehitysvammaisten ympärivuorokautisen palveluasumisen ja haastavan asumisen asuntoryhmät jaetaan 3–6 asunnon kokoisiksi ryhmäkodeiksi. Jokaisella ryhmäkodilla on oma uloskäynti ja tarvittaessa voidaan toteuttaa asuntokohtaisia uloskäyntejä. Ratkaisu valitaan tapauskohtaisesti. Kullakin ryhmäkodilla on myös oma yhteistila. Ryhmäkotikohtaisessa oleskelutilassa voi olla pienoiskeittiö tai muu pieni keittotila. Tällöin huomioitava erityisesti tilan laiteturvallisuus. Lisäksi asuntoryhmällä on yksi yhteinen yhteistila. Lisäksi kaikilla asuntoryhmän asukkailla tulee olla koko asuntoryhmän yhteinen keittiö sekä ruokailu- ja oleskelualue.

Kuva 12 Esimerkki kehitysvammaisten 15 asukkaan asuntoryhmän tilojen sijoittelusta suhteessa toisiinsa. Esimerkissä 10–12 asukasta asuu tukiasunnoissa, jotka tukeutuvat asumisyksikköön esimerkiksi ruokailun tai lääkkeiden jaon suhteen.

Muut erityistarpeet

- Kehitysvammaisten asumisyksiköt ovat sikäli erityisiä, että asukkaat asuvat samassa paikassa vuosia, mahdollisesti jopa vuosikymmeniä. Asukkaat tulee osallistaa kohteiden suunnitteluun jo alkuvaiheessa ja heillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa esim. sisustusratkaisuihin. Toiveena on, että uudiskohteessa asukas saa itse valita asuinhuoneen ja pesuhuoneen tehosteseinän värin esitetyistä vaihtoehdoista silloin, kun tuleva asukas on etukäteen tiedossa.
- Kaikki asunnot varustetaan käyttöveden sulkemiseen tarkoitetuilla magneettiventtiileillä. Sulku voi olla joko asunnon ulkopuolella tai hoitajien toimistossa.Tällöin voidaan sulkea vesi asukkaan WC- ja peseytymistilasta ja mahdollisesta keittiöstä.
- Asuntoihin myös sähkösulkumahdollisuus (sis. pistorasiat, kattovalot jne. sillä joskus asukas saattaa repiä johdotukset niin, että asunnossa on vaarallista asua).
- Akustiikkaan ja ääneneristykseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Osa asukkaista voi olla huomattavan kovaäänisiä ja toiset ääniherkkiä, jolloin on huomioitava erityisesti asunnosta toiseen kantautuvien äänien minimointi.
- Ympärivuorokautisissa yksiköissä hoitajakutsujärjestelmän lisäksi toteutetaan hoitajaturvajärjestelmä.

- Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa kahdessa lähekkäin olevassa asunnossa tulee olla vahvistettu katto, jotta asuntoihin voidaan tarvittaessa asentaa jälkikäteen kiinteä kattonostin.
- Ensimmäisten kerrosten asuntoihin pyritään mahdollisuuksien mukaan järjestämään oma ulko-ovi, jolloin asukas voi halutessaan käyttää sitä ulko-ovenaan (huomioitava lukitus).
- Pitkät käytävät ovat epätoivottuja etenkin ympärivuorokautisen asumisen yksiköissä, koska asukkaat kokevat ne epämiellyttävinä. Muuhun asuntokantaan integroidussa asumisessa voidaan kuitenkin hyväksyä asuinkerrostaloille tavanomainen keskikäytävätyyppinen pohjaratkaisu (katso esim. kuva 5) ja asunnot voidaan tällöin jakaa esim. kahteen ryhmään.
- Kehitysvammaisia koskevia ohjeita sovelletaan myös autismin kirjon henkilöiden erityisasumiseen.

Kehitysvammaisten lasten kohdennetut tarpeet

Lapsen asuminen voidaan järjestää kodin ulkopuolella (vammaispalvelulaki 675/2023 19 §) jos lapsen asumisen tukea ei ole mahdollista järjestää lapsuudenkodissa, mutta lapsella ei ole lastensuojelun tarvetta. Vammaisen lapsen asuminen voidaan järjestää oman kodin ulkopuolella tämän säännöksen perusteella vain, jos lapsen huoltajat sitä hakevat ja antavat suostumuksensa suunniteltuun ratkaisuun ennen päätöksentekoa.

Palvelu on tarkoitettu vammaisille, alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille, jotka tarvitsevat ympärivuorokautisesti apua, tukea, hoitoa, ohjausta ja valvontaa kaikissa tai lähes kaikissa toimissaan eri vuorokauden aikoina. Osa asukkaista asuu yksiköissä pitkäaikaisesti ja osa lyhytaikaisesti esim. intervallijaksoilla. Asukkaat ovat pääsääntöisesti arkisin koulussa tai varhaiskasvatuksen tai päiväaikaisen toiminnan piirissä.

Kehitysvammaisten lasten asumisyksiköt

Kehitysvammaisten lasten asumisyksiköt noudattelevat samoja periaatteita kuin perhetukikeskukset eli ne muodostuvat yhdestä tai useammasta asuinyksiköstä, joissa kussakin on 4-7 lasta tai nuorta. Erityisryhmät eroavat kuitenkin tilavaatimusten osalta: Kehitysvammaisten lasten yksiköissä ei tarvita yhtä paljon erityistiloja. Toisaalta tilojen

esteettömyys korostuu. Suunnittelussa tulee huomioida, että monilla asukkailla on haastavaa käytöstä. Asuinyksiköt sijoitetaan aina siten, ettei niiden läpi muodostu kulkua.

Tilaohjelmaesimerkki kehitysvammaisten lasten asumisyksiköstä

Kussakin 4–7 lapsen asuinyksikössä:

- Asuinhuoneet (4–7 kpl)
    - Koko n. 12 m2. Huone ei uudiskohteissa saa olla tätä pienempi.
    - Ei omaa WC-tilaa eikä keittiövarustusta eikä varausta niille.
    - Asukas tuo mukanaan kaikki kalusteet lukuun ottamatta hoitosänkyä
- Olohuonetila
    - Lisäksi toinen pienempi erillinen oleskelutila
- Kaksi erillistä lukittavaa pesutilaa (tytöt ja pojat) ja kaksi erillistä lukittavaa WC-tilaa (tytöt ja pojat), lukitukset vääntönupeilla.
    - erilliset esteettömät WC- ja suihkutilat mahdollistavat tehokkaamman käytön kuin yhdistetty WC- ja suihkutila.
- Toimistotila
    - Toimistotilat tulee sijoittaa siten, että ne ovat keskeisellä sijainnilla suhteessa lasten huoneisiin ja yleisiin tiloihin ja toimistosta on mahdollisimman laaja näkyvyys.
    - Tulee kuitenkin huolehtia siitä, etteivät ulkopuoliset voi nähdä toimiston sisällä säilytettäviä salassa pidettäviä tietoja tai kuulla toimistossa käytäviä keskusteluita (äänieristys)
    - 2 työpistettä
    - Kameravalvontatietokoneet
    - Lukittavaa säilytystilaa asiakaspapereille ja asukkaiden tavaroille.
    - Lukittava lääkekaappi, jossa säilytetään dosettiin jaetut lääkkeet
        - kameravalvonta kohdekohtaisen arvion perusteella (lääkkeiden vahvuus ja työtila)
- Henkilökunnan WC

- Siivoushuone
- Varasto
    - yhden ison varaston sijaan voidaan toteuttaa myös useampi pienempi varasto

Koko yksikköä palvelevat tilat:

- Koko yksikön yhteinen eteistila, josta kulku sisäkautta asuinyksiköihin sekä koko yksikköä palveleviin tiloihin
- Yhdistetty harraste- ja oleskelutila
    - Toimintoina tyypillisesti musisointi, kuntoilu, leikkiminen, askartelu
- Valmistuskeittiö, pieni
    - Ruuanvalmistus kyseisen yksikön lapsille ja mahdollisesti myös muille yksiköille. Keittiössä valmistetaan lounas ja päivällinen. Lukittava veitsilaatikko.
- Lääkehuone
    - Eri asuinyksiköiden lääkkeet pitää olla omissa lukollisissa kaapeissaan (eri sarjoitus).
- Saunatilat
    - Pesulaverilla tulee päästä myös saunaan
- Kodinhoitohuone
- Yhdistetty toimisto, tauko- ja neuvottelutila
    - Toimii arjessa toimisto- ja taukotilana, mutta voidaan hyödyntää tarvittaessa myös neuvottelukäytössä, jolloin maksimihenkilömäärä 10.
- Esihenkilön toimisto (vain osaan yksiköistä)
- Henkilökunnan pukuhuonetilat
- Siivouskeskus
- Piha
    - Välineet lasten tai nuorten iän mukaan, pelialue mahdollisuuksien mukaan
    - pihavarasto, grillikatos, jätepiste.
    - Henkilökunnan ja vieraiden lisäksi pysäköintipaikka yksikön autolle/ autoille
    - Tavallisesti pihoja ei aidata. Toiminnan vaatiessa piha-alueiden portit, aidat ja lukitukset.
    - Tekniset tilat

Vaikeavammaisten kohdennetut tarpeet

Vaikeavammaiset ovat hyvin moninainen ihmisryhmä ja vaikeavammaisuudesta onkin useita erilaisia määritelmiä. THL:n mukaan henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua

1) päivittäisissä toimissa;
2) työssä ja opiskelussa;
3) harrastuksissa;
4) yhteiskunnallisessa osallistumisessa; tai
5) sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Edellytyksenä on myös, ettei avuntarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista. Suuri osa vaikeavammaisista asuu ns. tavallisissa asunnoissa ja vain pieni osa asumisyksiköissä.

Vaikeavammaisten asumisyksiköt

Yksikkö koostuu tyypillisesti vain yhdestä asuntoryhmästä ja kaikki tuki- ja yhteistilat tilat voivat olla monikerroksisessakin rakennuksessa kootusti yhdessä kerroksessa. Tällöin asuinkerroksissa on vain asuntoja tavallisen asuinkerrostalon tapaan. Vaikeavammaisten asumisyksikköjen koko vaihtelee. Esimerkiksi jos asukkailla on haastavaa käytöstä, asumisyksikkö on 8–15-paikkainen.

Samassa asumisyksikössä voi synergiaetujen saavuttamiseksi olla sekä yhteisöllistä asumista, ympärivuorokautista palveluasumista että tukiasuntoja, jolloin kyse on hybridiasumisyksiköstä ja hybridiasumisryhmästä. Tällöinkin henkilökunnan työtä tehostaa, jos eniten apua tarvitsevat on sijoitettu samaan kerrokseen.

Vaikeavammaisten yksiköissä ei ole lakisääteistä henkilömitoitusta, vaan yksikön toiminta määrittelee mitoituksen. Avi antaa luvassaan arvion sopivasta mitoituksesta. Moni vaikeavammaisista tarvitsee apua vain tiettyyn aikaan päivästä tai tietyissä toiminnoissa. He kutsuvat itse apua, kun sitä tarvitsevat.

Muut erityistarpeet

Vaikeavammaisten yksikössä korostuu tilojen esteettömyys. Tämä on huomioitava esimerkiksi oviympäristöissä (automaattiavaus), käytävien leveydessä ja muiden tilojen riittävässä mitoituksessa. Myös asuntojen keittiöiden on hyvä olla korkeussäädettäviä, sillä moni asukas tekee ruokaa itse tai avustettuna. Vaikeavammaisten yksiköissä keittiövarustelu vastaa normaalin keittiön varustelua, eli vaatii enemmän tilaa kuin konseptin pienoiskeittiö. Vammaisten yksiköissä korostuu lisäksi paloturvallisuus, ja voi olla tarpeen varustaa tila esimerkiksi valohälyttimellä tilanteissa, joissa asukkaalla on vaikeuksia kuulossa. Hoitajakutsujärjestelmään tulee olla mahdollista liittää erilaisia apuvälineitä.

Mielenterveys- päihdekuntoutujien kohdennetut tarpeet

Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluiden tavoitteena on auttaa asukasta kuntoutumaan ja siirtymään asumispalveluissa kohti kevyempiä kotiin annettavia palveluita ja lopulta itsenäiseen asumiseen. Arjen taitojen opettelua tuetaan aktiivisesti ja tilojen tulee tukea tätä. Osalle asukkaista palvelu voi kuitenkin olla toimintakykyä ylläpitävää ja pitkäaikaista. Ikääntyneillä asukkailla tapahtuu siirtymisiä myös ikääntyneiden asumispalvelujen piiriin.

Asumispalvelun tulee tukea asukasta myös mielenterveyden oireiden hallinnassa ja tunnistamisessa. Palvelun tulee myös tarvittaessa tukea asukasta päihteiden käytön vähentämisessä sekä ehkäistä päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja. Asukkaiden toimintakykyyn voivat mielenterveys- ja päihdeongelmien lisäksi vaikuttaa esimerkiksi neuropsykiatriset häiriöt, lievä kehitysvamma, somaattiset sairaudet sekä eritasoiset sosiaaliset ongelmat kuten asunnottomuus ja/tai päihteiden käyttö. Toisaalta asukkaiden fyysinen toimintakyky saattaa olla varsin hyvä.

Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisyksiköt

Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus (STM:n suositus 2007:13) painottaa, että asuminen on järjestettävä lähellä asukkaan lähipiiriä. Asumisyksikköjen keskeinen sijainti korostuukin erityisesti tämän kohderyhmän kohdalla. Tilojen laadusta on vähemmän määräyksiä kuin muiden erityisryhmien kohdalla. Asukkaiden tilojen tulee kuitenkin olla asianmukaiset ja myös henkilöstölle tarvitaan tilat.

Muut erityistarpeet

Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalvelujen tilat ovat kohderyhmistä vähiten säännelty, mutta vaatimuksena on, että tilojen pitää olla kodinomaiset. Toiminnan näkökulmasta ei ole välttämätöntä, että yhteinen oleskelutila on samassa kerroksessa asuntojen kanssa. Tämä on kuitenkin suotavaa, sillä se mahdollistaa tarvittaessa tilojen käyttäjäryhmän muuttamisen tulevaisuudessa. Ison oleskelutilan lisäksi yksikössä tulee olla erillinen tai isommasta oleskelutilasta rajattava pienryhmätila, jossa voidaan esim. tavata omaan kotiin siirtyneitä asiakkaita.

Tämän kohderyhmän kohdalla korostuu turvallisuus etenkin erityistä hoitoa vaativien asukkaiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa. Näillä asukkailla voi esiintyä toistuvaa itsetuhoisuutta tai muuta huomattavaa tunne-elämän epävakautta, vaikeita syömishäiriöitä, erityisen vaikeahoitoisia kaksois- tai kolmoisdiagnostisia ongelmia tai haastavia neuropsykiatrisia ongelmia.

Lisäksi huomioitavaa:

- Henkilöstön tilat sijoitetaan sisäänkäynnin läheisyyteen siten, että henkilöstö pystyy seuraamaan taloon tulevia ja lähteviä ihmisiä.
- Kaikki asunnot varustetaan konseptin mukaisin pienoiskeittiöin.
- Moni asukkaista tupakoi. Yksikköön tulee toteuttaa erikseen osoitettu ja turvallinen tupakointipaikka, jonne turvallinen tuhka-astia natsoille ja erikseen roskille. Asumisyksiköissä tulee huolehtia tuholaistorjunnasta (esim. ludekaappi PesuTekno lämpökaappi 600 vaatteiden, kenkien ja laukkujen käsittelyyn). Tuholaisten seurantaa ja torjuntaa tehdään yksikön ohjeistuksen mukaan ja tarvittaessa käytetään ansoja, höyrytystä ym. torjuntakeinoja. Tarvittaessa henkilökunnan pukuhuone jaetaan puhtaaseen ja likaiseen osaan tuholaisten torjumiseksi.

Ikäihmisten kohdennetut tarpeet

Asumispalveluja järjestetään ikäihmisille, joilla kognition aleneman tai muiden toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi on palvelun, hoivan tai hoidon tarvetta. Asukkailla saattaa olla rajoitteita liikuntakyvyssä, motoriikassa, aistitoiminnoissa, kognitiivisissa taidoissa ja kommunikaatiossa.

Monilla asukkaista on muistisairauksia ja muita pitkäaikaissairauksia. Nämä yhdessä lääkityksen kanssa voivat vaikuttaa mm. asukkaan kykyyn toimia turvallisesti ja onnettomuustilanteiden havainnointi-, ymmärrys- ja poistumis- sekä liikkumiskykyyn, esim. yöaikaan. Asukkaiden vaihtuvuus asumisyksiköissä on suurta. Ympärivuorokautisen asumispalvelun piirissä asumisaika on keskimäärin alle kaksi vuotta. Toisaalta osalla vanhuksista asuminen voi jatkua vain joitakin kuukausia, toisilla jopa useita vuosia.

Ikäihmisten asumisyksiköt

Ikääntyneiden yksiköt ovat kooltaan selvästi muiden erityisryhmien yksiköitä suurempia: Samassa yksikössä voi olla 40–120 asukasta. Asumisyksiköt jaetaan 20 asunnon asuntoryhmiin, jotka muodostuvat asukkaiden asunnoista, yhteistiloista ja tukitiloista. Yhden asuntoryhmän asunnot sijaitsevat aina samassa kerroksessa.

Ikäihmisten asumisyksiköt suunnitellaan lähtökohtaisesti siten, että kaikki asunnot ja asuntoryhmät soveltuvat sekä yhteisölliseen asumiseen, että ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Tämä mahdollistaa asumisyksikön pitkäaikaisen käytön. Tämä mahdollistaa sen, että yksittäisen asuntoryhmän palvelumuotoa voidaan tarvittaessa vaihtaa tai samassa asuntoryhmässä voi asua eri palvelupäätöksen saaneita asukkaita, jolloin asukkaan ei tarvitse vaihtaa asuntoa, vaikka palvelutarve muuttuisi. **AVI on linjannut, että jos henkilön toimintakyky heikkenee, tulee ensisijaisesti arvioida palvelujen laajentamista samassa yksikössä, jossa asukas jo asuu.** Näin ollen asukkaiden turhia muuttoja tulisi välttää. Asukkaat voivat asua ympärivuorokautisessa palveluasumisessa elämänsä loppuun saakka.

Ikääntyneiden asumisyksiköissä järjestetään sekä ympärivuorokautista palveluasumista että yhteisöllistä asumista, ja niiden järjestämistavat eroavat toisistaan. Se, miten asukas saa tarvitsemansa avun, riippuu hänelle myönnetystä palvelusta:

- Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa asukkaat saavat tarvitsemansa hoivan yksikön omilta työntekijöiltä.
- Yhteisöllisen asumisen asukkaat saavat kotihoidon palvelut yksilöllisen tarpeensa mukaisesti ennalta sovituin käynnein kotihoidon työntekijöiltä.
- Hybridiasuntoryhmässä asukkaat saavat tarvitsemansa avun sen mukaan, kumpi palvelumuoto heille on myönnetty, eli samalla osastolla työskentelee sekä yksikön omia työntekijöitä, että kotihoidon työntekijöitä.
    - Erityistä: Hyväkuntoisemmat asukkaat voivat liikkua vapaasti ja huonokuntoisempien (esim. muistisairaiden) liikkumista voidaan tarvittaessa rajoittaa esim. koodilukoin tai muun teknologian avuin.

Ikäihmisten asumisyksikkö voi muodostua esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

Asumisyksikkö, jossa kolme asuntoryhmää

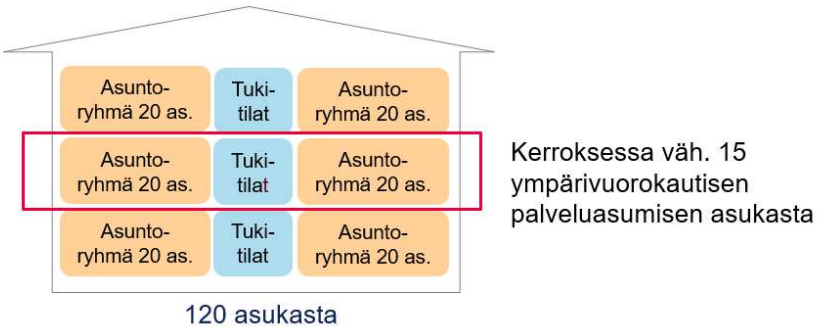
- Yhteensä: 3 × 20 = 60 asukaspaikkaa, tyypillisesti 2–3 kerrosta
- Yleisin asumisyksikkötyyppi

Asumisyksikkö, jossa 5–6 asuntoryhmää

- Yksi kerros koostuu tyypillisesti kahdesta 20-paikkaisesta asuntoryhmästä, eli yhdessä kerroksessa on 40 asuntoa. Viiden yksikön kokonaisuudessa yksi kerroksista on 20-paikkainen.
- Kaksi asuntoryhmää hyödyntää samoja tukitiloja
- Yhteensä kolme asuinkerrosta: 40+40+20=100 paikkaa tai 40+40+40 paikkaa =120 asukaspaikkaa
- Vaatii ison rakennusalan, jotta samaan kerrokseen saadaan riittävä määrä asuntoja

Hybridiasuntoryhmän toteuttaminen

- Ikäihmisten hybridiasuntoryhmän yhdessä kerroksessa on yhteensä 40 asukaspaikkaa, ja kerros muodostuu kahdesta 20-paikkaisesta ryhmästä.
    - Vähintään 15 asukkaaan tulee olla ympärivuorokautisen palveluasumisen piirissä, jotta yksi yöhoitaja pystyy palvelemaan koko kerrosta tehokkaasti.
    - Loput asunnoista (0–25 paikkaa) voivat olla yhteisöllisen asumisen asukkaille.

Kuva 13 Hybridiasuinryhmän muodostuminen

Muut erityistarpeet

Iäkkäiden asumisen suunnittelussa kiinnitetään huomiota erityistä huomiota muistin ja toimintakyvyn heikentymisen aiheuttamiin haasteisiin. Aistien osalta huomioidaan etenkin heikentynyt näkökyky. Ikääntyvät ihmiset hahmottavat parhaiten puhtaita, värikylläisiä sävyjä ja selkeitä kontrasteja, mutta sinisen ja violetin sävyt saattavat olla vaikeasti havaittavia.

Kalusteiden valinnassa korostuu ikäystävällisyys ja ergonomia. Istuinkorkeuksien, tukevien rakenteiden ja materiaalien tunnun on tuettava turvallista ja itsenäistä käyttöä. WC-kalusteissa käytetään huomiovärejä (WC-istuimen kansi, kahvat, kaiteet jne). WC-istuimet toteutetaan hieman korotettuina, mikä helpottaa liikkumista ja siirtymistä. Asuinhuoneen kiintokalusteeseen integroidaan lukittava kaappi asukkaan lääkkeitä varten. Asunnot varustetaan pienoiskeittiöillä tai keittiövarauksella.

Muistiystävällisessä pihassa reitit ovat selkeitä ja palauttavat kulkijan aina tuttuun paikkaan. Piha rajataan ja kulku estetään selkeästi mutta kevyesti, esimerkiksi aidalla tai kasvillisuudella, mikä lisää turvallisuutta erityisesti muistisairaille ilman, että tila tuntuu suljetulta.

Ikäihmisten yksiköissä on myös asukkaita, jotka ovat täysin vuodehoidossa. Sängyt ja vaihtuvapaineisten patjojen ylläpito tarvitsevat sähköä. Näiden henkilöiden ulkoilun kannalta olisi ihanteellista, jos yksikössä on kannettavia varavirtalähteitä ja niille latauspaikka, jolloin vuoteessa ulkoilua ei tarvitse rajoittaa pistorasian lähettyville.

Tilaohjelmaesimerkki ikäihmisten asumisyksiköstä

Asuntoryhmän tilat

- Asunnot
    - WC- ja peseytymistiloissa kalusteissa tehosteväri, jotka auttavat niiden hahmottamista. Jokaisessa asunnossa pienoiskeittiö.
- Käyttöpaikkavarasto
    - Käyttöpaikka varasto on puhdas varasto, jossa on pieni määrä käyttötavaraa sekä kyseisen kerroksen liina- ja vuodevaatteet
- Pieni jätteiden ja pyykin säilytystila
    - Pesulaan menevien pyykkien välivarasto (liinavaatteet ym.). Pyykki lähtee pesulaan 1–2 krt/vko sekä
    - Jätteet: sekajäte (vaippajäte ym.) muovi, lasi ja muut jakeet. Jäte viedään täältä suoraan ulos pari kertaa päivässä.
    - Jäteastiat tulee olla helposti siirrettäviä ja puhdistettavia. Kannellisissa jäteastioissa tulee olla polkimet.
    - Kyseessä on likainen tila. Tilaan ei voi suunnitella muita toimintoja, kuten säilytystä, siivoushuonetta tai työpisteitä.
- Henkilökunnan WC
- Apuvälineiden latauspiste
- Henkilökunnan jääkaappi, mieluiten jenkkimalli, jossa pieni pakastin.
- Kirjaamispiste, ei erillistä huonetta kirjaamiseen/ taukoihin

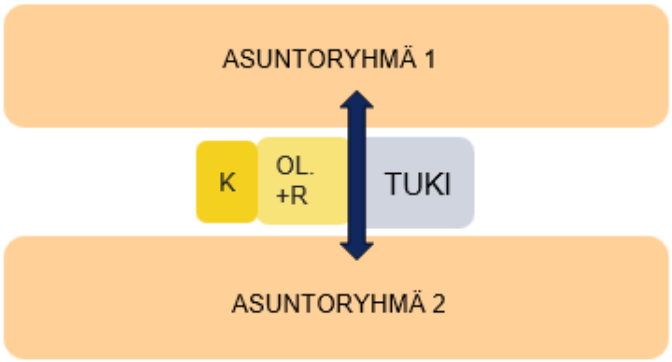
Joka kerroksessa olevat tilat (jos kerroksessa kaksi asuntoryhmää, ovat nämä tilat molempien käytössä)

- Oleskelu- ja ruokailutila
- Tarjoilukeittiö
- Lääkehuone
- Pieni kodinhoitohuone
- Yhdistetty siivous- ja huuhteluhuone
    - Kun huuhteludesinfektiolaite on siivoustilassa, puhdas ja likainen alue pitää olla selkeästi eroteltavissa huuhteludesinfektiolaitteen ympäristöön.

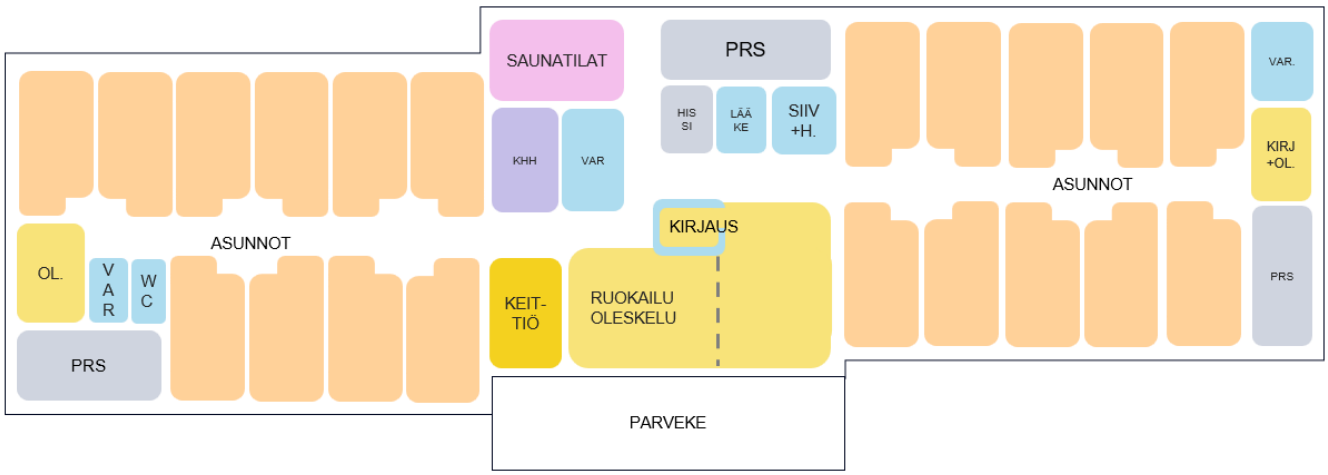
- Saunatilat

Koko rakennusta palvelevat tukitilat

- Henkilökunnan sosiaalitilat (Pukuhuonetilat)
- Käyttötavaravarasto.
    - Käyttötavaravaraston on taloa palveleva varasto (pehmopaperit, hygieniatarvikkeet, vaipat, suojaimet, pesu-, siivous- ja desinfektioaineet, ym). Varusteena kemikaalikaappi. Esteetön kulku (kuormalava- ja rullakkotoimitukset/-noudot). Sijoitetaan sisääntulokerrokseen.
- Tila ulko-/ulkoiluvälineille (pyörätuolit ym.), työvaatteille ym.
- Likainen varasto:
    - Likaiseen varastoon varastoidaan pesulaan noutoa odottavat pyykit.
    - Esteetön kulku (kuormalava- ja rullakkotoimitukset/-noudot), sijoitus esim. sisääntulokerrokseen.
- Väestönsuoja, toimii normaaliolojen käytössä esim. esim. varasto-/sosiaalitila käytössä
- Esihenkilön toimistohuone
- Siivouskeskus.
- Ei koko yksikön yhteisiä yhteistiloja
- Jätepiste

Kuva 14 Esimerkkikaavio kahden asuntoryhmän (esim. 20+20 asuntoa) yhteiskäytössä olevien tukitilojen, keittiön ja ruokailu- ja oleskelutilojen sijoittumisesta asuntoryhmien väliin. Molemmat asuntoryhmät hyödyntävät samaa keittiötä ja oleskelu- ja ruokailutilaa.

Kuva 15 Esimerkkikaavio ikäihmisten asumisyksikön 20 asunnon asuntoryhmästä, joka sijaitsee maanpinnan yläpuolella (mukailtu Särkänkodin pohjapiirroksesta). Asuntojen koko on 25 m2. parveke aukeaa oleskelutilaan liukuovin. Isompi, kahden hengen kirjaamispiste sijaitsee keskeisesti ja pienempi, yhden hengen kirjaamispiste käytävän päässä oleskelutilan yhteydessä. Pienestä oleskelutilasta voidaan rajata myös esim. sermillä rauhallinen tila vaikkapa läheisten kanssa keskusteluun.

Lasten, nuorten ja perheiden kohdennetut tarpeet

Hyvinvointialue vastaa lasten ja nuorten sijaishuollon järjestämisestä. Sijaishuolto tarkoittaa, että lapsen tai nuoren hoito ja kasvatus järjestetään kodin ulkopuolella. Sijaishuollossa lastensuojeluviranomaisilla on oikeus päättää asuinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta, opetuksesta sekä terveydenhuollosta.

Sijaishuollossa olevilla lapsilla voi olla taustallaan esim. puutteita huolenpidossa tai muissa kasvuolosuhteissa. Lapset saattavat oireilla esim. psyykkisesti, koulunkäyntivaikeuksilla, päihteitä käyttämällä, rikoksia tehden tai aggressiivisella tai asosiaalisella käyttäytymisellä. He voivat olla itsetuhoisia, väkivaltaisia tai karkailla, mikä tulee huomioida tilaratkaisuissa.

Pirhan sijaishuollon asumisyksiköt toteutetaan perhetukikeskus -mallilla. Lapset asuvat perhetukikeskuksessa ympärivuorokautisesti ja henkilökunta on jatkuvasti paikalla. Perhetukikeskuksen palvelut voivat olla sijoitettavan lapsen tarpeiden mukaisesti lyhyt- tai pitkäaikaisia. Lapsi voi asua perhetukikeskuksessa jopa vuosia.

Perhetukikeskukset

Perhetukikeskus on lapselle koti, jossa hän viettää niin arkea kuin vapaa-aikaakin. Tavoitteena on tilava, viihtyisä, kodinomainen ja turvallinen tila. Koti on turvallinen paikka, jossa lapsi voi olla oma itsensä ilman ylimääräistä huolta selviytymisestä. Jokaisella lapsella tulee olla oma huone. Lisäksi laitoksessa täytyy olla tilaa myös yhdessäololle. Kodissa lapsi voi tavata hänelle läheisiä henkilöitä, kutsua sinne vieraita ja tehdä tavallisia arjen asioita.

Lapsella tavalliseen kotielämään kuuluvia tehtäviä voivat olla esim. omasta ja yhteisestä tilasta huolehtiminen, läksyjen teko, ruoanlaitto, siivous ja pyykin pesu sekä ulkoilu pihalla. Vapaa-aikaan liittyviä asioita kotona ovat mm. seurustelu perheen ja kavereiden kanssa, leikkiminen, pelaaminen, askartelu, musiikki, ulkoilu ja pihalla oleilu.

Perhetukikeskuksen kohdalla on oltava erityisen huolellinen sopivan sijainnin valinnassa. Perhetukikeskus tulee sijoittaa alueelle, jossa on riittävät julkiset liikenneyhteydet. Joukkoliikenteen ei kuitenkaan tarvitse olla korkeinta palvelutasoa. Tärkeää on, että liikkuminen kouluun, harrastuksiin ja läheisten luo on mahdollista. Sijainti ei kuitenkaan saa altistaa lapsia ja nuoria ei-toivotuille vaikutteille. Alueen turvallisuus, palvelut, koulutusmahdollisuudet ja liikenneyhteydet tulee arvioida huolellisesti ennen päätöstä.

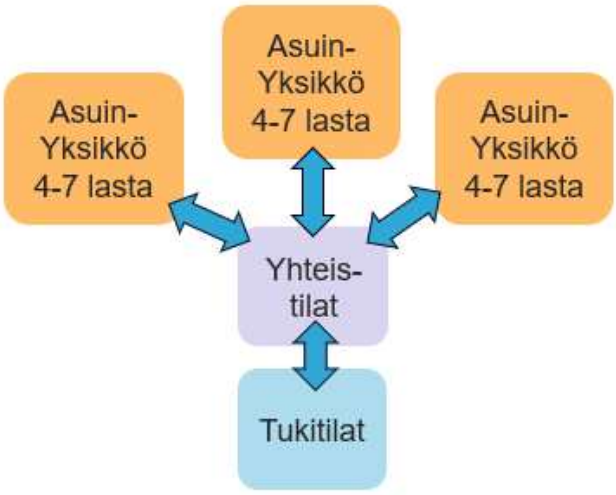
Lastensuojelulain (59 §) mukaan yhdessä asuinyksikössä voidaan hoitaa yhdessä enintään seitsemää lasta tai nuorta. Samassa rakennuksessa voi olla useampi asuinyksikkö kuitenkin niin, että samaan rakennukseen voi olla sijoitettuna enintään 24 lasta tai nuorta (esim. rakennuksessa neljä asuinyksikköä, joissa kussakin 6 lasta tai nuorta). Jos lapselle järjestetään laitoshuoltoa yhdessä vanhemman, huoltajan tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa, voidaan yhdessä hoitaa useampaakin lasta.

Sijaishuollon asuinyksiköiden paikkamäärät vaihtelevat hoidon vaativuuden mukaan:

- Perustaso**:** 7 paikkaa
- Erityistaso: 6–7 paikkaa
- Vaativa taso: 4–5 paikkaa

Omassa tuotannossa tavoitellaan ensisijaisesti erityistason ja vaativan tason yksiköitä. Samassa rakennuksessa voi olla vaativuudeltaan eritasoisia asuinyksiköitä. Samaan rakennukseen sijoitetaan 2–5 erillistä asuinyksikköä.

Yksiköt tulee sijoitella rakennuksen sisällä siten, ettei niiden läpi muodostu kulkua: Yhden yksikön asukkailla ei ole pääsyä toisen yksikön alueelle eikä henkilökunnan tarvitse myöskään kulkea toisen yksikön läpi päästäkseen esim. tukitiloihin. Suunnittelussa on huomioitava myös tilojen valvottavuus.

Kuva 16 Kaavio sijaishuollon yksikön tilojen järjestäytymisestä rakennuksessa, jossa on kolme erillistä asuinyksikköä. Jokaisessa asuinyksikössä on oma sisäänkäynti, yhteistila ja omia tukitiloja, ja kaikilla yksiköillä on pääsy yhteiseen yhteistilaan ja yhteisiin tukitiloihin kulkematta muiden yksiköiden läpi. Yksikössä on myös sisäänkäynti, jonka kautta päästään koko yksikköä palveleviin tiloihin.

Muut erityistarpeet

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta vaatii, että lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö. Lastensuojelulakin (417/2007) mukaan lapsen

hoito ja kasvatus on järjestettävä ja lasta kohdeltava siten, että hänen yksityisyyttään kunnioitetaan. Lisäksi lastensuojelulaitoksessa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet (58 §). Lapsen hoito ja kasvatus on järjestettävä ja lasta kohdeltava siten, että hänen yksityisyyttään kunnioitetaan. Myös laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta edellyttää, että Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö.

Lisäksi huomioitavaa:

- Ilmastointiputken päät eivät ole avattavia, jottei putkiin voi piilottaa tavaraa.
- Akustiseen suunnitteluun ja ääneneristykseen tulee kiinnittää erityistä huomioita.
- Tilasuunnittelussa tulee mahdollistaa myös lapsiryhmän jakaminen eri oleskelutiloihin.
- Tiloissa ja suunnitteluratkaisuissa tulee huomioida käyttäjien ikä.
- Kameravalvonnalla valvotaan lääkehuoneen ja sisäänkäyntien lisäksi ulkoalueita, jotta voidaan varautua ulkopuoliseen uhkaan.
- Suunniteltava turvallisuustekniikan suojaukset, jos ne ovat alttiina ilkivallalle.

Lapsen huone

Jokaiselle lapselle on saatavilla oma huone ja lapsella on mahdollisuus sisustaa henkilökohtainen tila toivomallaan tavalla (Lastensuojelun laatusuositus, kriteeri 2).

Huoneen koko on uudiskohteissa 12 m2. Huoneen kalusteisiin kuuluvat sänky, pöytä ja työtuoli, nojatuoli sekä kiinteät seinäkaapit ja naulakko. Huonekalujen tulisi olla mahdollisimman kestäviä. Ikkunoiden tulee olla kiinteitä tai lukittavia. Lastenhuoneiden ovien tulee avautua ulospäin.

Lapsi saa sisustaa oman huoneensa mahdollisuuksien mukaan toivomallaan tavalla (esim. vuodevaatteiden, maton tai verhojen valinta) ja tuoda sinne mukaan itselleen tärkeitä tavaroita. Tärkeintä on huoneen asuttavuus, viihtyisyys, kalustettavuus sekä turvallisuus.

Eristystila

Eristämisestä säädetään lastensuojelulain 70 §:ssä. Lapsi saadaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän käyttäytymisensä perusteella on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos

eristäminen on muusta erityisen perustellusta syystä lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämätöntä.

Hoito- ja kasvatushenkilökunnalla on erityinen huolenpitovastuu eristettynä olevan lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Eristämistilan pitää olla turvallinen ja kalustuksen mahdollisimman vähän vahinkoa aiheuttava. Suunnittelussa ja sijoittelussa tulee ottaa huomioon myös muiden asukkaiden yörauha ja eristystilassa olevan yksityisyys.

Eristämistilan suunnittelussa tulee huomioida mm. seuraavia asioita:

- Tilojen muunneltavuuden näkökulmasta ja kodinomaisuusvaatimuksen mukaisesti huone on tavanomainen esteetön huone, jossa on ikkuna. Ikkunasta näkee ulos ja sieltä tulee valoa. Ikkuna ei ole sijoitettu katon- tai lattianrajaan (Avin ohjeistus).
- Huoneesta tulee olla jatkuva näkö- ja kuuloyhteys lapsen ja häntä valvovan aikuisen välillä lapsen turvallisuuden varmistamiseksi (tarkkailutila)
- Eristämistilaa tulee pystyä valvomaan ulkopuolelta siten, ettei synny niin sanottuja kuolleita kulmia.
- Mikäli kameravalvontaa käytetään, se ei saa ulottua saniteettitiloihin lapsen yksityisyydensuoja huomioiden. Kameravalvonta ei ole tallentava.

Varustelu:

- Huoneessa tulee olla kello sijoitettuna siten, että lapsi voi seurata ajankulua
- Huoneessa on saatavilla vettä eikä ruokailu tapahdu lattialla (irtokalustus tilaajan hankintana)
- Riittävän leveä sänkymainen patja (tilaajan hankinta)
- Huoneen asianmukaisesta lämpötilasta ja ilmanvaihdosta huolehditaan kaikkina vuodenaikoina (esim. helle, pakkaset).
- Mahdolliset putket ym. piilotetaan lasketun katon yläpuolelle
- Sprinklersuuttimet toteutetaan piilosuuttimina ja suuttimet varustetaan suojahäkillä, jos ovat alttiina iskuille.
- Huoneen vesi suljettavissa ulkopuolelta.
- Lattiamateriaalina ”pehmeä” muovimatto
- Ikkuna on turvalasia tai suojattu tukevalla pleksillä.

- WC-tila on eristystilan yhteydessä samassa tilassa, mutta eri huoneessa, johon nuori pääsee itse kulkemaan. WC-tilassa/ syvennyksessä ei ole ovea (valvottavuus ja oven rikkoutuminen). WC-kalusteet toteutetaan metallisina.

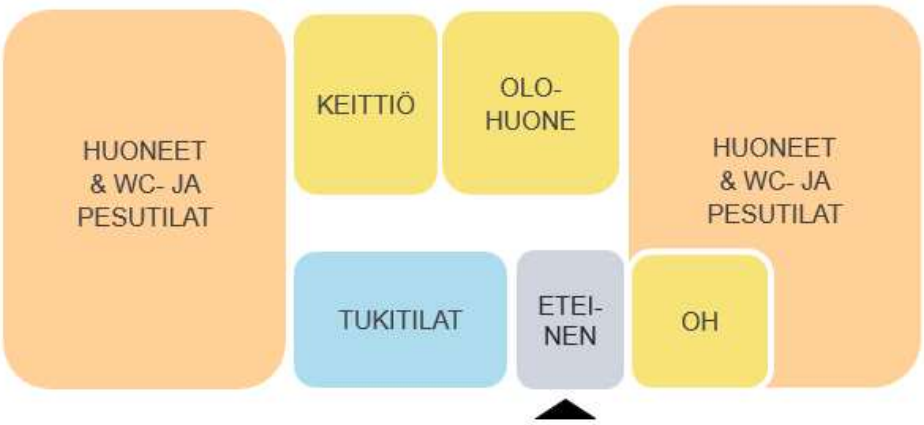
Tarkkailutila

Eristystilan vieressä on erillinen tarkkailuhuone, jossa on pöytä, tuoli ja tietokone kameravalvonnalle. Tarkkailutilan ja eristystilan välisessä metallisessa ovessa on ovisilmä.

Tilaohjelmaesimerkki perhetukikeskuksen asumisyksiköstä
Kussakin 4–7 lapsen asuinyksikössä:

- Oma sisäänkäynti ja tilava eteistila, jossa on säilytystilaa vaatteille.
- Asuinhuoneet (4–7 kpl)
    - Koko n. 12 m2. Huone ei uudiskohteissa saa olla tätä pienempi.
    - Ei omaa WC-tilaa eikä keittiövarustusta eikä varausta niille.
- Keittiö
    - Kotikeittiövarustus (yhteiskeittiö: jääkaappi, mikro, kahvinkeitin ja vedenkeitin, astianpesukone, uuni ja liesi.
    - Keittiön yhteydessä runsaasti oleskelutilaa tai erillinen ruokailutila
    - Mitoitus vähintään noin kahdeksalle henkilölle
    - Keittiön olisi hyvä olla lukittavissa kuten myös osan keittiön laatikoista, joissa säilytetään esim. aterimia ja veitsiä (vähimmäisvaatimus).
- Olohuonetila
    - Lisäksi toinen pienempi erillinen oleskelutila
- Kaksi erillistä lukittavaa pesutilaa (tytöt ja pojat) ja kaksi erillistä lukittavaa WC-tilaa (tytöt ja pojat), lukitukset vääntönupeilla.
    - erilliset WC- ja suihkutilat mahdollistavat tehokkaamman käytön kuin yhdistetty WC- ja suihkutila.
- Kodinhoitotilat
    - Mahdollisuus pestä ja kuivata pyykkiä. Lapset voivat itse tai avustettuina harjoitella pyykinpesua. Varustukseltaan kotityyppinen.
    - Lukollinen kaappi pesuaineita varten
    - Lukollinen siivouskaappi

    - Tila oltava lukittava
- Ohjaajien toimistotila
    - Toimistotilat tulee sijoittaa siten, että ne ovat keskeisellä sijainnilla suhteessa lasten huoneisiin ja yleisiin tiloihin ja toimistosta on mahdollisimman laaja näkyvyys. Tulee kuitenkin huolehtia siitä, etteivät ulkopuoliset voi nähdä toimiston sisällä säilytettäviä salassa pidettäviä tietoja tai kuulla toimistossa käytäviä keskusteluita (äänieristys)
    - 2 työpistettä
    - Kameravalvontatietokoneet
    - Lukittavaa säilytystilaa asiakaspapereille ja asukkaiden tavaroille.
    - Lukittava lääkekaappi, jossa säilytetään dosettiin jaetut lääkkeet
        - kameravalvonta kohdekohtaisen arvion perusteella (lääkkeiden vahvuus ja työtila)
- Vastaavan ohjaajan toimisto
    - Yksi työpiste, lisäksi mahdollisuus pitää kahdenkeskeisiä palavereita (tilaan mahduttava kaksi tuolia). Tilassa tehdään päätetyöskentelyä ja käydään luottamuksia keskusteluja (äänieristys).
- Henkilökunnan WC
- Lääkehuone
    - Voidaan toteuttaa myös koko yksikön/ kahden yksikön yhteisenä, jos helposti saavutettavissa. Tällöin eri asuinyksiköiden lääkkeet pitää säilyttää omissa lukollisissa kaapeissaan, joissa eri sarjoitus.
- Eristystila tarkkailutilalla tarvittaessa (erityistason ja vaativan tason yksiköt)
    - Erityistila sijoitetaan ensisijaisesti asuinyksikköön. Harkinnan mukaan voidaan sijoittaa myös kahden yksikön väliin, mutta matka eristystilaan ei saa muodostua pitkäksi.
- Varasto, voidaan toteuttaa myös useampi pienempi varasto

Kuva 17 Kaavioimainen esimerkki 6–7 lapsen asuinyksikön tilojen sijoittumisesta. Huoneet on jaettu tilojen rauhallisuuden edistämiseksi kahteen vyöhykkeeseen, joiden väliin sijoittuvat yhteis- ja tukitilat. Oleskelutilat on jaettu isoon yhteistilaan ja pienempään olohuoneeseen (OH).

Koko yksikköä palvelevat tilat:

- Koko yksikön yhteinen eteistila, josta kulku sisäkautta asuinyksiköihin (asuinyksiköissä myös omat eteiset) sekä koko yksikköä palveleviin tiloihin
- Yhdistetty harraste- oleskelu- ja opetustila
    - Toimintoina tyypillisesti musisointi, kuntoilu, askartelu, pingis, biljardi
    - Mahdollisen opetustilan koko n. 35 m2. Opetustila tulee vain pitkäaikaisiin yksikköihin, joiden asukkaat eivät voi käydä tavallista koulua. Huom. Huomioitava, että opetustila on mahdollisesti kunnan tilaa, jolloin kunta maksaa vuokran.
- Valmistuskeittiö, pieni
- Ruuanvalmistus kyseisen yksikön lapsille ja mahdollisesti myös muille yksiköille. Keittiössä valmistetaan lounas ja päivällinen.
- Kodinomaiset saunatilat
- Neuvottelutila, mitoitetaan 10 henkilölle
- Perhetukikeskuksen johtajan toimisto (toteutetaan jokaiseen perhetukikeskukseen)
- Henkilökunnan pukuhuonetilat
- Siivouskeskus
- Tapaamistilat

    - Tapaamistilat on suunniteltu lapsen ja hänen läheisverkostonsa tapaamisia varten. Tila on olohuonetyyppinen huone, jossa on WC välittömässä läheisyydessä.
    - Tilassa voi olla sohva, pöytä, leikkitilaa (tilaa yhteiselle tekemiselle) ja kahvinkeitto-piste.
    - Tilassa tyypillisesti 2–4 ihmistä kerrallaan

- Vastaanottohuone (vain päivystysyksiköt)
    - Päivystysyksiköissä on tarvetta erilliselle vastaanottotilalle, johon yksikköön päivystyksellisesti sijoitettava nuori tuodaan sijoituksen alussa. Vastaanottohuoneen olisi hyvä sijaita eteistilojen välittömässä läheisyydessä ja sieltä olisi hyvä olla uloskäynti niin ulos kuin asuinyksikköönkin.
    - Tilassa yövytään lyhytaikaisesti, esim. yksi yö (virka-avut).

- Piha
    - Välineet lasten tai nuorten iän mukaan, pelialue mahdollisuuksien mukaan
    - pihavarasto, grillikatos, jätepiste.
    - Henkilökunnan ja vieraiden lisäksi pysäköintipaikka yksikön autolle/ autoille
    - Tavallisesti pihoja ei aidata. Toiminnan vaatiessa piha-alueiden portit, aidat ja lukitukset.
    - Tekniset tilat

Lähteet

Lainsäädäntö ja asetukset

- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Valvontalaki (741/2023)
- Pelastuslaki (379/2011)
- Vammaispalvelulaki (675/2023)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Rikoslaki (39/1889) (salakatselua koskeva sääntely)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017)

Viranomaisohjeet ja suositukset

- Aluehallintoviraston ohjeistus kameravalvonnasta sosiaalihuollon yksiköissä (Ohjauskirje 2.2.2024).
- Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO:2017:132 (kameravalvonnan yksityisyydensuoja)
- Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus (STM, 2007:13)
- Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027 (STM 2024)
- Aluehallintoviraston ohjeistukset. Saatu ohjeistusta pyydettäessä sähköpostitse 14.6.2025.
- Valviran ohjeistukset 20.6.2025. Saatu ohjeistusta pyydettäessä puhelimitse 20.6.2025.

Tekniset standardit ja ohjeet

- SFS-EN 50615 ja SFS 6000 – liesivahdin vaatimukset.
- RT-kortti RT 94-10969 – pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja WC-tilat.
- Erityisryhmien asuntojen suunnitteluopas (YM 23.5.2025)
- Invalidiliiton ohjeistus esteettömien saunatilojen suunnittelusta

Pirhan ohjeet:

- Opastekäsikirja

- Kameravalvonnan ohjeistus Kameravalvonta - intra.pirha.fi
- Pääsynhallinnan ohjeet Pääsynhallinta - intra.pirha.fi.
- Lääkkeiden säilytystilat toimintayksiköissä. Lääkkeiden säilytystilat toimintayksiköissä - intra.pirha.fi
- Avainten turvallinen käsittely kotiin vietävissä palveluissa. Avainten turvallinen käsittely kotiin vietävissä palveluissa - intra.pirha.fi,
- Siivoukselliset näkökulmat peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeissa, SokoPro